

Issue 1

Volume

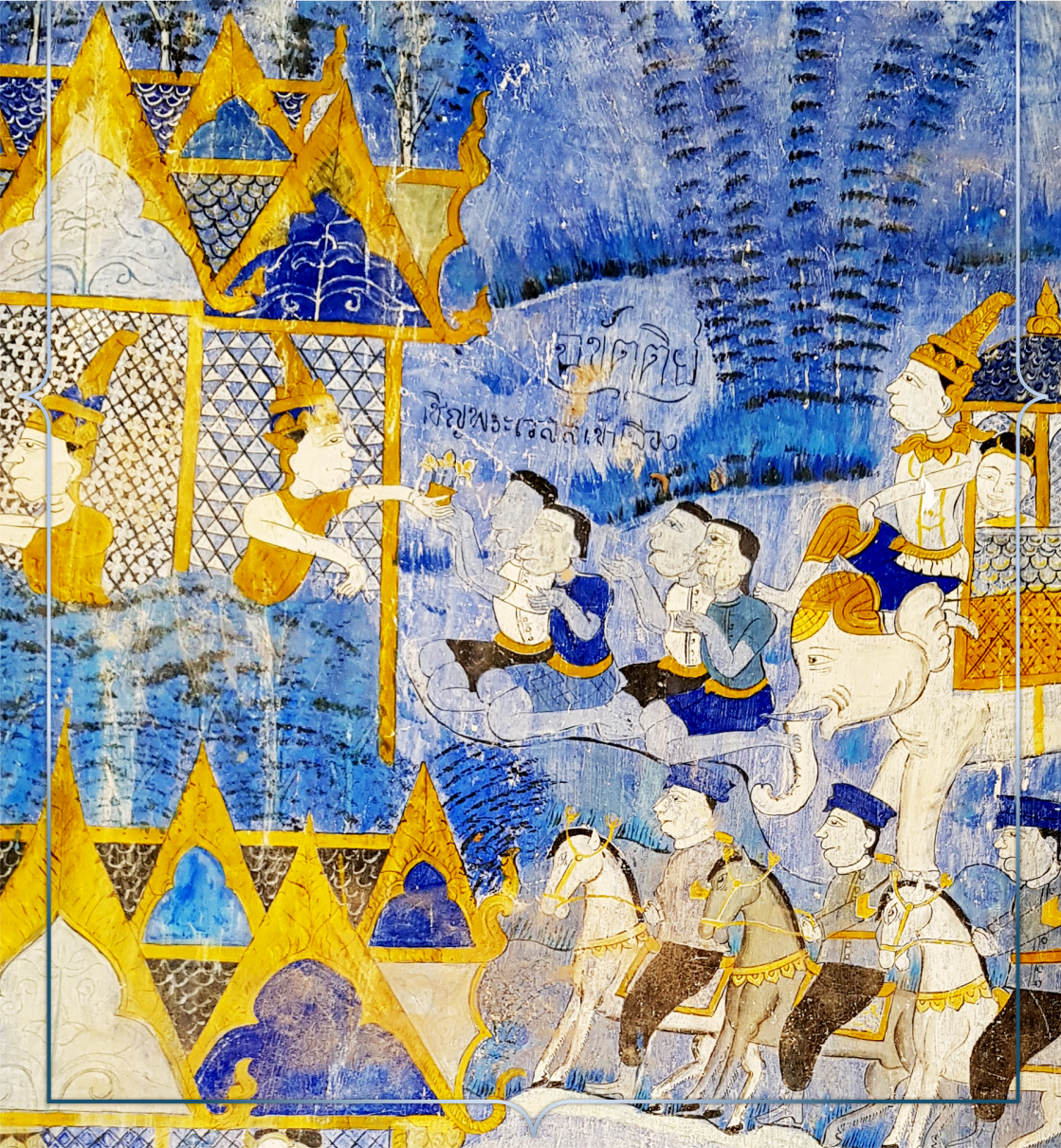
20

June 2024

วารสาร ไทยศึกษา

Journal of Thai Studies
ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มิถุนายน 2567

Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University

In Praise of Star Tuskers: Domesticated Elephants and their Positive Images in Thai Contemporary Songs

Submitted date:
21 May 2023

Revised date:
5 September 2023

Accepted date:
13 November 2023

Direk Hongthong¹

Abstract

Background and objective: Domesticated elephants, the national animals of Thailand, have been stigmatized for many decades. Their status is so low that they have been negatively labelled as “street beggars.” However, after almost a decade of their ways of life presented through online media, an opposite image has interestingly emerged and can be found in the lyrics of online Thai contemporary songs. This research aims to examine the images of domesticated elephants through the lyrics of Thai contemporary songs posted on www.youtube.com.

Methodology: This article is qualitative research. The data was selected through the above-mentioned website by considering only those songs with 10,000 views or more. Accordingly, 28 Thai contemporary songs posted on www.youtube.com in 2021-2022 were analyzed. The images of domesticated elephants included in five songs are presented in this paper.

¹ Lecturer at Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, email: direk.h@ku.ac.th

Main result: The study reveals seven images of the elephants, in descending order of frequency: (1) those that cause viewers happiness and contentedness, (2) as supporters of tourism in Thailand, (3) those that join in prolonging the age of Buddhism, (4) those that cause their mahouts and watchers auspiciousness, (5) those that carry on the elephant legends of Surin province and Thailand, (6) those that open moral paths for religious followers to fulfill merit gathering, and (7) as shelters for their own mahouts and other related ones.

Relevance to Thai Studies: This research not only provides new data and research on the national animals of Thailand, but also academically highlights another aspect of Thai studies in the boundary of present-day Thailand by examining what relates to Thai citizens with different ethnic backgrounds, apart from previous research widely conducted on Thai ethnic groups inside or outside Thailand. Furthermore, this research hopes to amplify the voices of marginal animals and people and bring their obscure images to light in order to reach a better understanding among different ethnic groups of Thai citizens and towards stigmatized animals.

Conclusion: Those earlier-mentioned seven images are all positive and are from the perspectives of composers who pay close attention to the lives of domesticated elephants through online media. They then, through the lyrics of Thai contemporary songs, throw light on the significance of the social, cultural and economic aspects of these animals.

Keywords: Domesticated elephant; Image; Thai song; Surin province; Ethnic Kuy

ชมช้างดารา: ช้างบ้านกับภาพลักษณ์เชิงบวก ในเพลงไทยร่วมสมัย

Submitted date:

21 May 2023

Revised date:

5 September 2023

Accepted date:

13 November 2023

◆ ดิเรก หงษ์ทอง²

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ช้างบ้านซึ่งมีสถานะเป็นสัตว์ประจำชาติไทย ได้รับการประทับตราภาพลักษณ์ด้านลบอยู่นานหลายทศวรรษ สถานะของช้างตกต่ำถึงระดับที่ถูกเปรียบเป็น “ขอลานช้างถนน” แต่การนำเสนอวิถีชีวิตช้างในสื่อออนไลน์เมื่อประมาณ 1 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้เริ่มเกิดภาพลักษณ์ตรงกันข้ามอย่างน่าสนใจ ภาพลักษณ์ดังกล่าวปรากฏหลักฐานในวรรณกรรมไทยประเภทเพลงร่วมสมัย ที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาภาพลักษณ์ของช้างบ้านในบทเพลงไทยร่วมสมัยที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม

ระเบียบวิธีวิจัย: งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกข้อมูลวิจัยจากเพลงที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ช้างต้น เฉพาะเพลงที่มีการรับชม 10,000 ครั้งขึ้นไป ส่งผลให้ได้ข้อมูลวิจัย 28 เพลง ซึ่งเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2565 และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยคัดสรรเฉพาะภาพลักษณ์ของช้างบ้านที่ได้รับการนำเสนอในเพลงตั้งแต่ 5 เพลงขึ้นไปมานำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้

²อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัย: ภาพลักษณ์ช้างบ้านในบทเพลงไทยปรากฏ 7 ภาพลักษณ์ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ผู้ให้ความสุขและความเพลิดเพลินแก่ผู้พบเห็น (2) ผู้ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (3) ผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา (4) ผู้สร้างสิริมงคลแก่ความดีและผู้พบเห็น (5) ผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดสุรินทร์และชาติไทย (6) สะพานบุญของศาสนิกชน และ (7) ที่พึ่งของความดีและชาวช้าง

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: งานวิจัยนี้มีเพียงแต่เปิดพื้นที่ต่อบทวรรณกรรมกลุ่มใหม่และเพิ่มประเด็นศึกษาใหม่เกี่ยวกับสัตว์ประจำชาติ แต่ยังร่วมขับเคลื่อนมุมมองทางวิชาการอีกด้านหนึ่งของไทยศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองไทยกลุ่มชาติพันธุ์อื่นภายในพรมแดนของประเทศไทยในปัจจุบัน ต่างจากงานวิจัยอื่นที่ผ่านมาซึ่งนิยมศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททั้งในและนอกประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังส่งเสริมให้เสียงของสัตว์และกลุ่มชนชายขอบที่เคยเงียบได้ดังขึ้น และมุ่งนำเสนอภาพบางส่วนของสิ่งเหล่านี้ที่เคยคลุมเครือให้ปรากฏชัดเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่มีมากขึ้นระหว่างพลเมืองไทยต่างกลุ่มชาติพันธุ์และต่อสัตว์ที่เคยถูกมองในแง่ลบ

บทสรุป: ภาพลักษณ์ช้างต้นของช้างบ้านในบทเพลงไทยร่วมสมัยล้วนเป็นภาพเชิงบวก ซึ่งเกิดจากมุมมองของนักประพันธ์ที่ติดตามชีวิตช้างอย่างใกล้ชิดทางสื่อออนไลน์ และภาพลักษณ์เหล่านี้ยังแสดงให้เห็นความสำคัญของช้างบ้านไทยในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอีกด้วย

คำสำคัญ: ช้างบ้าน; ภาพลักษณ์; เพลงไทย; จังหวัดสุรินทร์; กุย/กวย/ส่วย

♦ บทนำ ♦

ปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยประกาศ ให้ช้างเป็นสัตว์ประจำชาติ และกำหนดให้วันที่ 13 มีนาคมของทุกปี เป็นวันช้างไทย (Assawachaichan, 2017, p.21) การยกย่องดังกล่าวสืบเนื่องจากช้างมีบทบาทสำคัญในสังคมไทยมาช้านาน อารีย์ ทองแก้ว (Thongkaew, 2008, p.27-28) กล่าวถึง บทบาทของช้างในด้านต่าง ๆ ว่า ช้างไทยถูกใช้เป็นพาหนะศึกและพาหนะสัญจรของชนชั้นปกครองในอดีตใช้ลากไม้ซุงในป่าลึก ร่วมขบวนแห่ในงานบุญประเพณี ต้อนรับอาคันตุกะ ส่งไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ และถูกฝึกให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่นเตะฟุตบอล เต้นระบำ หรือวาดภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยหลายจังหวัดใช้ช้างดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดที่มีชื่อเสียงมากด้านนี้ คือ จังหวัดสุรินทร์ จักรพงษ์ เจือจันทร์ (Juajan, 2012, p.98-100) นักวิชาการในพื้นที่กล่าวว่า จังหวัดสุรินทร์มีชื่อเสียงในฐานะ “เมืองช้าง” มาหลายทศวรรษ นับตั้งแต่งานแสดงช้างครั้งแรกซึ่งจัดขึ้นที่อำเภอท่าตูม ในปีพ.ศ. 2503 ก่อนย้ายมาจัดเป็นประจำทุกปีที่อำเภอเมืองสุรินทร์ เพื่อความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว การแสดงช้างสร้างชื่อเสียงไปทั่วโลก เพราะมีทั้งการสาธิตวิถีคล้องช้างป่าและการแสดงความสามารถต่าง ๆ ของช้าง แต่หลังงานประจำปีนี้จบลง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างไม่มีรายได้ต่อเนื่องและประสบปัญหาเรื่องอาหารช้าง เพราะป่าที่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติถูกบุกรุก เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างต้นยูคาลิปตัสซึ่งช้างกินไม่ได้ ชาวช้างต้องพาช้างออกตระเวนจำหน่ายอาหารช้างให้ประชาชนช่วยซื้อ หรือให้บริการทำบุญลอดท้องช้างสะเดาะเคราะห์ เพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัวและเป็นค่าอาหารช้าง ซึ่งต้องการอาหารปริมาณมากในแต่ละวัน แต่กิจกรรมดังกล่าวถูกตัดสินว่าเป็นการทรมานสัตว์และถูกประเมินค่าเชิงลบว่าเป็นการขมขื่นรูปแบบหนึ่ง³ กระทั่งออกกฎหมายห้ามนำช้างเข้ากรุงเทพฯ⁴ ช้างเหล่านี้จึงอพยพไปทำงานในเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ และอีกส่วนหนึ่งเดินทางกลับจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเข้าร่วมโครงการช้างคืนถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์

³ทองเหรียญ มีพันธ์ ประธานมูลนิธิพระคชบาล เรียกช่วงเวลานำช้างออกเร่ร่อนริมถนนเพื่อหารายได้ว่าเป็น “ยุคช้างขอมานช้างถนน” ซึ่งกินเวลาราว 30 ปี ก่อนจะเกิด “ยุคช้างโชว์เพื่อการท่องเที่ยว” ที่ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน (PPTVHD36, 2018)

⁴ข้อบัญญัติ เรื่อง การควบคุมการนำช้างมาหารายได้ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปี พ.ศ. 2553 ระบุบทลงโทษเจ้าของช้างด้วยการจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และมอบรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมอีกด้วย (LIRT, 2010)

โครงการดังกล่าวเริ่มดำเนินการในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2552 ที่บริเวณศูนย์ศึกษา บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอกำแพงแสน เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ช้างและความมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่ต้องเร่ร่อน และเตรียมสร้างพื้นที่ดังกล่าวเป็นคณาณจักรหรือชุมชนช้างที่ใหญ่ที่สุดในโลกต่อไป (Kapook, 2009) โครงการข้างคินถิ่นได้จัดสรรพื้นที่ปลูกที่อยู่อาศัยให้ควาญและพื้นที่ปลูกพืชเลี้ยงช้าง ให้เงินเดือนควาญ มีสัตวแพทย์และนักโภชนาการคอยดูแลช้าง และควาญยังมีรายได้เสริมจากการพาช้างออกงานแพะและการเปิดช่องยูทูบ จุดเริ่มต้นของการหารายได้จากช่องทางออนไลน์มาจากช่องยูทูบของควาญ “เสือ-สิงห์” เจ้าของพลายบัวบาน ซึ่งเป็นช้างที่มีชื่อเสียงมากเชือกหนึ่ง อิทธิพลดังกล่าวส่งผลให้ควาญช้างอีกราว 200 เชือกที่เข้าร่วมโครงการมีช่องยูทูบของตนเอง นอกจากช่องยูทูบแล้ว ยังมีช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ที่ใช้สร้างรายได้ เช่น ดิกต็อก (Thaipost, 2023) และเฟสบุ๊ก จากการศึกษาเพิ่มเติมพบว่า ช่องยูทูบ “Elephant Thailand” ของควาญ “เสือ-สิงห์” เปิดดำเนินการแล้ว 8 ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตของช้างเชือกต่าง ๆ ให้ผู้สนใจรับชม ปัจจุบันมีการเผยแพร่วีดิทัศน์เกี่ยวกับช้างมากกว่า 17,000 รายการ มีผู้ติดตามช่องกว่า 1.06 ล้านบัญชี และมีการรับชมแล้วกว่า 643 ล้านครั้ง (Elephant Thailand, 2023a)

ความนิยมดังกล่าวทำให้เกิดแฟนคลับหรือกลุ่มคนที่ชื่นชอบช้างบ้านเป็นจำนวนมาก แฟนคลับส่วนหนึ่งที่มีความสามารถด้านการประพันธ์และขับร้อง ได้แต่งเพลงเกี่ยวกับช้างบ้านกลุ่มนี้ และเผยแพร่ทางช่องยูทูบเพื่อสื่อสารกับกลุ่มคนที่ชื่นชอบเหมือนกัน ยกตัวอย่างหนึ่ง วิไลลักษณ์ (Wilailak, 2021b) ศิลปินที่ขนานนามตนเองว่า “ศิลปินเพื่อถิ่นช้าง” ได้กล่าวถึงที่มาของการประพันธ์เพลงเกี่ยวกับช้างบ้านเชือกหนึ่งไว้ว่า “เป็น FC [แฟนคลับ] น้องดาว[มวงคล]อย่างเหนียวแน่น ...รู้จักกับน้องตั้งแต่ 1 ขวบ ตอนนี้นักยังรักจ้า เลยแต่งเพลงให้น้องดาวเองซะเลย ... ผาก FC น้องช่วยเป็นกำลังใจด้วยนะคะ”

จากการสืบค้นข้อมูลในเว็บไซต์ยูทูบตอหคอมพบเพลงเกี่ยวกับช้างบ้านเชือกต่าง ๆ ที่แฟนคลับแต่งให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา⁵ แม้ช่องยูทูบหลายช่องที่ผลิตเพลงเกี่ยวกับช้างบ้านจะนำเสนอเพลงเกี่ยวกับช้างป่าด้วย แต่เพลงกลุ่มแรกมีปริมาณมากกว่าเพลงกลุ่มหลังกว่าสองเท่า ผู้วิจัยจึงสนใจเพลงกลุ่มแรกเป็นพิเศษจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า เพลงเกี่ยวกับช้างบ้านได้นำเสนอภาพลักษณ์ของช้างอย่างน่าสนใจ เช่น เพลง “FC บัวบาน” ของพงษ์ บาติก (Batik, 2021a) ซึ่งมีเนื้อร้องตอนหนึ่งว่า

⁵ เพลงเกี่ยวกับช้างบ้านในเว็บไซต์ยูทูบมีมาบ้างแล้วก่อนปี พ.ศ. 2564 แต่มีไม่มาก มักกล่าวถึงช้างบ้านในภาพรวมในฐานะจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยมีได้กล่าวถึงเป็นรายเชือก เพลงที่พบซึ่งเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 คือ เพลง “ข.ช้าง สุรินทร์” ของ After Black และ “มหัศจรรย์งานช้างสุรินทร์” ของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

เจ้าบ้านชื่อเสียงลือเลื่อง
ใส่บาตรตอนเช้าประจำ

มีเรื่องราวของความดีงาม
เป็นกิจกรรมในการทำดี

เพลงนี้กล่าวถึงช้างบ้านที่มีชื่อเสียงมากชื่อ “บ้าน” และกล่าวถึงกิจกรรมยามเช้าที่ความดีงาม เชื่อกันว่าเป็นกิจกรรม คือ การตักบาตร หลังกิจกรรมนี้เผยแพร่ออกไป มีผู้ชื่นชมพลายบ้านเป็นจำนวนมาก ด้วยช้างได้รับการนำเสนอภาพลักษณ์ในฐานะ “ผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชน ยกย่อง จึงเกิดการประเมินค่ากิจกรรมดังกล่าวด้วยการสรรคำที่แสดงการตัดสินใจในเชิงบวกมาอย่างต่อเนื่อง 2 ครั้ง ว่าเป็น “เรื่องราวของความดีงาม” และเป็น “กิจกรรมในการทำดี” ด้วยความน่าสนใจนี้จึงทำให้ผู้วิจัย ประสงค์ศึกษาเพลงไทยร่วมสมัยเกี่ยวกับช้างบ้าน ในฐานะวรรณกรรมไทยกลุ่มใหม่ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ สัตว์ประจำชาติซึ่งเคยมีสถานะตกต่ำมาหลายทศวรรษ โดยมีคำถามวิจัยว่า ช้างบ้านไทยในปัจจุบันได้รับการนำเสนอภาพลักษณ์เช่นไรบ้างในบทเพลงไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของช้างบ้านในบทเพลงไทยร่วมสมัย ที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ยูทูบต่อทศวรรษระหว่างปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2565

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพลักษณ์ (image) หมายถึง ภาพที่เกิดจากความนึกคิด หรือที่คิดว่าควรเป็นเช่นนั้น (Office of the Royal Institute, n.d.) ภาพดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความคิดของเราเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นใจ หรือ เป็นภาพหรือภาพแทนของสิ่ง ๆ หนึ่งที่เกิดขึ้นในใจ หรือ เป็นภาพของสิ่งนั้นที่ปรากฏต่อสายตาบุคคลอื่น หรือ เป็นภาพในจิตใจหรือกลุ่มก้อนความคิดที่พบในวรรณกรรม โดยเฉพาะในกวีนิพนธ์ (Collins, 2023)

กล่าวโดยสรุป ภาพลักษณ์ คือ ภาพหรือภาพแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในความคิด หลังได้เห็นหรือสัมผัสกับสิ่งนั้น ๆ ภาพดังกล่าวสามารถพบได้ในวรรณกรรม ผู้วิจัยเลือกใช้มุมมองนี้เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของช้างบ้านที่ปรากฏในเพลงไทยร่วมสมัยตามความนึกคิดของนักประพันธ์ ผู้ได้พบเห็นช้างบ้านทางสื่อสมัยใหม่หรือช่องทางอื่น ๆ

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยสาขาวรรณคดีไทย ผู้วิจัยจึงเลือกทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาตัวบทวรรณคดีหรือวรรณกรรมไทยซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับข้าง ผลการสำรวจสามารถจำแนกงานวิจัยที่พบตามประเภทตัวบทที่ใช้ในการวิจัยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก งานวิจัยที่ศึกษาวรรณคดีไทย พบ 7 เรื่อง งานกลุ่มนี้ศึกษาคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้างสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ หรือเลือกศึกษาตัวบทดังกล่าวเฉพาะบางสมัย ได้แก่ สุวรรณ ฦ กาฬสินธุ์ (Na Kalasin, 2001) เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง *การเปรียบเทียบลักษณะคำศัพท์ภาษาเขมรในวรรณกรรมดุขฎิสังเวยกล่อมข้างสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์* ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ตลอดจนความหมายของคำภาษาเขมรที่คงเดิม แคบเข้า กว้างออก หรือย้ายที่ ต่อมาศานติ ภัคติกคำ (Pakdeekham, 2004) เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ดุขฎิสังเวยกล่อมข้าง” ของขุนเทพกวี: มุมมองภาษาและวรรณคดีเขมร” ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบคำภาษาเขมรและฉันทลักษณ์ที่พบในเนื้อหาคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้างสมัยอยุธยาทั้ง 3 ตอน ได้แก่ ดุขฎิสังเวย สดุดีขอช้าง และสดุดีสีหิธาบส จากนั้นวรรณญา อัจฉริยบดี เสนอบทความวิจัย 2 เรื่อง เรื่องแรก คือ “บทบาทการควบคุม: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้าง” ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคู่ความสัมพันธ์ 4 คู่ที่สะท้อนบทบาทการควบคุม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเทพกับกษัตริย์ กษัตริย์กับขุนนาง ผู้สอนกับผู้ถูกสอน และศูนย์กลางกับชายขอบ (Ajchariyabodee, 2020) ส่วนเรื่องต่อมา คือ “อุดมการณ์ทางสังคมในคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้าง” ซึ่งศึกษาอุดมการณ์ที่พบ 3 ประการ ได้แก่ อุดมการณ์จักรพรรดิราช เทวราชา และธรรมราชา (Ajchariyabodee, 2021) ในเวลาไล่เลี่ยกัน ฦฐพล ใจเอี่ยม เสนอบทความวิจัย 3 เรื่อง เรื่องแรก คือ “บทประณามพจนในคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้าง: การศึกษารูปแบบด้านการประพันธ์และเนื้อหา” ซึ่งมุ่งศึกษาฉันทลักษณ์ ภาษาต่างประเทศที่ส่งอิทธิพลต่อการประพันธ์ และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Chaiiam, 2021) เรื่องต่อมา คือ “คำดุขฎิสังเวยกล่อมข้างรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ” ซึ่งศึกษาแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9 ตามคติเทวราชา ธรรมราชา พุทธราชา และจักรพรรดิราช ตลอดจนกลวิธีนำเสนอแนวคิดดังกล่าว (Chaiiam, 2022a) ส่วนเรื่องสุดท้าย คือ “ความสำคัญของเทพเจ้าในคำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้าง” ซึ่งศึกษาความสำคัญของเทพเจ้าที่ส่งผลต่อผู้ประกอบพิธี ข้าง และกษัตริย์ ทั้งเทพเจ้าที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคชศาสตร์ (Chaiiam, 2022b)

กลุ่มต่อมา งานวิจัยที่ศึกษานิทาน พบ 2 เรื่องดังนี้ ปัทมาวดี วงษ์เกิด (Wongkirt, 2012) เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์ความเชื่อเชิงมายาคติเกี่ยวกับช้างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยกุย จังหวัดสุรินทร์ โดยศึกษานิทานพื้นบ้านไทยกุย 11 เรื่องในประเด็นเรื่องค่านิยมและความเชื่อในนิทาน รูปแบบการถ่ายทอด ค่านิยมและความเชื่อดังกล่าวในบริบทต่าง ๆ บทบาทหน้าที่และการคงอยู่ของนิทาน ต่อมาคมกฤษณ์ วรเดชนัยนา และปฐม หงษ์สุวรรณ (Woradejnaiyana & Hongsuwan, 2020) เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ช้างในวรรณกรรมนิทานอีสาน: การสร้างอัตลักษณ์สัตว์และความหมายทางวัฒนธรรม” โดยศึกษาวรรณกรรมนิทานของชาวลาวอีสาน 3 เรื่องในประเด็นอัตลักษณ์ด้านบวกและด้านลบของช้าง และความหมายทางวัฒนธรรมของช้างที่เชื่อมโยงกับอำนาจเหนือธรรมชาติ การเป็นตัวกลางระหว่างโลกสามัญและโลกศักดิ์สิทธิ์ และการเป็นสัญลักษณ์ของเพศและการสืบเผ่าพันธุ์ โดยอัตลักษณ์ของช้างที่พบ คือ ผู้มอบความรักและเสียสละตนเพื่อบุตรธิดา กับ สัตว์ป่าที่โหดร้ายป่าเถื่อนและไร้ศีลธรรม

กลุ่มที่ 3 งานวิจัยที่ศึกษานวนิยาย พบ 1 เรื่อง คือ วิทยานิพนธ์ของอวยพร เสียงหอม (Sienghom, 1997) เรื่อง วิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์ในวรรณกรรมของนิคม รายยาวา โดยศึกษาสัญลักษณ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณกรรม ในส่วนของสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับช้างในนวนิยายซึ่งมีช้างเป็นตัวละครหลักอย่าง ต่งสูง ชุงหนัก พบการใช้ช้างชื่อ “พลายสุด” เป็นสัญลักษณ์แทนมนุษย์ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ทำงานหนักและเสียสละตน งามของพลายสุดเป็นสัญลักษณ์แทนเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และความภูมิใจ การล้มของพลายสุดและการเสียชีวิตของควาญเป็นสัญลักษณ์แทนความพ่ายแพ้ของมนุษย์ที่โลกและหลงผิด จนทำให้ชีวิตผู้อื่นและสัตว์อื่นต้องพบโศกนาฏกรรม

กลุ่มสุดท้าย งานวิจัยที่ศึกษาสารคดี พบ 1 เรื่อง คือ บทความวิจัยของสหัสโรจน์ กิตติมหาเจริญ (Kittimahacharoen, 2017) เรื่อง “เรื่องของช้างพลายมงคลผู้อภัพ: สารคดีชีวิตช้างที่นำศึกษาของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ” ซึ่งศึกษาสารคดีเรื่อง เรื่องของช้างพลายมงคลผู้อภัพ พลายมงคลเป็นช้างบรรณาการจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ที่ส่งมาถวายพระบรมโอรสาธิราชในรัชกาลที่ 5 งานวิจัยนี้วิเคราะห์ความรู้ที่ได้รับจากสารคดีเรื่องดังกล่าวในประเด็นเรื่องช้าง บุคคลในประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนไทยตลอดจนเกร็ดความรู้ทางภาษา โดยประเด็นที่เกี่ยวกับช้าง พบการนำเสนอชีวิตช้างเชือกนี้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงตอนล้ม พลายมงคลในวัยเด็กเป็นช้างที่น่ารักชุกชอน ฉลาดแสนรู้ รักและภักดีต่อเจ้านาย มีสถานะเป็นดังลูกแต่เมื่อตกมัน ช้างได้กระทำปิตุฆาตโดยไม่ตั้งใจ จึงถูกส่งไปเป็นแรงงานลากรถเกี่ยวนวดให้กรมสุขาภิบาล เมื่อความต้องการใช้ช้างลดลง พลายมงคลถูกส่งกลับเชียงใหม่ ระหว่างทางพลายตกแม่น้ำจันล้นในน้ำกลายเป็นโศกนาฏกรรมของช้างเชือกนี้

ผลการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า มีการศึกษาตัวบทเกี่ยวกับช้างอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ วรรณคดีโบราณ นิทานพื้นบ้าน นวนิยาย และสารคดี ข้อมูลเหล่านี้ได้รับการศึกษาไว้หลายประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย ฉันทลักษณ์ แนวคิดและกลวิธีในการเฉลิมพระเกียรติ ค่านิยม ความเชื่อ ความสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์ และบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรม โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับช้าง ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านบวกและด้านลบของช้างในนิทาน ช้างในฐานะสัญลักษณ์ในนวนิยาย และภาพสะท้อนช้างแต่ละช่วงวัยในสารคดี ประเด็นเหล่านี้นำเสนอภาพช้างป่าและช้างบ้านในอดีตทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยภาพที่ปรากฏเกิดจากอิทธิพลของโครงเรื่องวรรณกรรมที่มีมาแต่เดิมหรือเกิดจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลเพลงไทยร่วมสมัยในประเด็นภาพลักษณ์ของช้างบ้าน ผู้วิจัยจึงศึกษากลุ่มข้อมูลและประเด็นดังกล่าว เพื่อเปิดพื้นที่วรรณกรรมไทยร่วมสมัยอีกกลุ่มหนึ่ง ที่นำเสนอเรื่องราวของสัตว์ประจำชาติไทยในสื่อสมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) รวบรวมเพลงไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับช้างบ้านจากเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม โดยปีที่เริ่มพบเพลงกลุ่มนี้คือปี พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยรวบรวมเพลงเหล่านี้มาจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายที่สำรวจข้อมูลทำให้ได้เพลงเกี่ยวกับช้างบ้าน จำนวน 64 เพลง
- 3) คัดเลือกเพลงกลุ่มดังกล่าวในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยพิจารณาจากคามนิยมด้วยเกณฑ์จำนวนการรับชม 10,000 ครั้งขึ้นไป ได้เพลงที่เป็นข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ 28 เพลง เพลงเหล่านี้เริ่มเผยแพร่ในช่วง 2 ปี คือ ปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 ส่วนเพลงอื่น ๆ ที่เริ่มเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2566 ยังมีจำนวนการรับชมไม่ถึง 10,000 ครั้ง จึงไม่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
- 4) ถอดเนื้อเพลงจากข้อมูลวิจัยข้างต้นพร้อมตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะเนื้อเพลงเท่านั้นในฐานะตัวบทวรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้ไม่ศึกษาภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวที่พบในวิดิทัศน์ประกอบเพลง
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคัดเลือกเฉพาะภาพลักษณ์ของช้างบ้านที่ปรากฏในเพลง 5 เพลงขึ้นไปมานำเสนอ
- 6) เรียบเรียงผลการวิจัย สรุป และอภิปรายผล

ข้อมูลในการวิจัย

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 28 เพลง เรียงลำดับตามรายชื่อศิลปินที่มีเพลงตามเกณฑ์ข้างต้นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) หนึ่ง วิไลลักษณ์ มี 8 เพลง ได้แก่ “จูเนียร์ข้างน้อย” “ข้างดาวมงคล” “ข้างแฝดพลาญทองคำ พลาญทองแท่ง” “ดาวในดวงใจ” “พลาญบัวบาน (บัว บ๊ะ บัวบาน)” “พลาญพลอยทอง” “สองเงาใหญ่ เจ้าบุญลือ เจ้าลาพูน” และ “สาวแก้มป่องน้องอัมบุญ” (2) มั่น สุทธิพิทย มี 6 เพลง ได้แก่ “เจ้าหญิงสุพรรณา” “ซุปรถบัวบาน” “พลาญงามคืนถิ่น” “พ่อใหญ่พลาญศรีทพไทย” “รักต่างสายพันธุ์” และ “อ้อมกอดศรีทพไทย” (3) พงษ์ บาติก มี 4 เพลง ได้แก่ “ชื่นใจ บัวบาน นาโน” “แห่พลาญบัวบาน” “FC บัวบาน” และ “FC สุพรรณา” (4) ธานุวัฒน์ รอบคอบ มี 3 เพลง ได้แก่ “ข้างไทยพลาญบัวบาน” “พลาญดาวมงคลสามซ่า” และ “โอโหนาน” (5) ศิลปินที่มี 1 เพลง มี 7 คน ได้แก่ “ข้างน้อยบัวบาน” ของอภิเดช หอมอ่อน “ซุปรถสุพรรณา” ของมิว สุทธิพิทยา “ดาวมงคล” ของพงพนา ไพรวลย์ “น้องบัวบานรูปหล่อ” ของโตโต้โสณแย้ม “บัวบานกลางใจ” ของหยด นันทน์ภัส “ฟิล์มสุพรรณา มิตรภาพที่แตกต่าง” ของไข่มุก ฝนแก้ว เพียรเสมอ และ “หลงรักบัวบาน” ของภาสกร จันทะรักษ์

เพลงข้างต้นมาจากช่องยูทูบ 10 ช่อง จำแนกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มแรก เป็นช่องที่ผลิตเพลงเกี่ยวกับข้าง โดยเฉพาะ คือ ช่อง “คิดถึงใจ หนึ่งวิไลลักษณ์” ซึ่งบรรยายเกี่ยวกับช่องของตนไว้ว่า ช่องนี้เกิดจากความ รู้สึกปลื้มใจ จึงต้องการนำเสนอเรื่องราวของข้างแต่ละเชื้อกและเรื่องราวของชาวข้าง เพื่อสร้างความสุขและเป็นคติสอนใจแก่ผู้ชม (Wilailak, 2021a) กลุ่มต่อมา เป็นช่องที่นำเสนอเนื้อหาหลากหลาย ทั้งเพลง หลายแนวเพลง วิถีชีวิตท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม โดยมีเพลงเกี่ยวกับข้างเป็นส่วนหนึ่ง ได้แก่ ช่อง “มิว สุทธิพิทยา” “เรารักเมืองสุรินทร์” “พงษ์ บาติก” “อสูรเอ็นเตอร์เทนเมนท์” “อภิเดช หอมอ่อน” “พงพนา ไพรวลย์” “Krupas มิวสิคเฮ็ดเฮาส์” “ไข่มุก ฝนแก้ว OFFICIAL” และ “โตโต้โสณแย้ม สตูดิโอ”

ช่องยูทูบข้างต้นเผยแพร่เพลงที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตข้างบ้านเชื้อกต่าง ๆ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ต่อข้าง ข้างที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นข้างบ้านที่มีชื่อเสียง 13 เชือก จำแนกตามเพศ ได้แก่ ข้างพลาญหรือข้างเพศผู้ 7 เชือกประกอบด้วยพลาญศรีทพไทย บัวบาน ดาวมงคล พลอยทอง พลาญงาม รวมถึงข้างแฝดทองคำและทองแท่ง และข้างฟังหรือข้างเพศเมียอีก 6 เชือก ได้แก่ พังลำพูน ไพบูลย์ สุพรรณา อัมบุญ นาโน และจูเนียร์ ข้างเหล่านี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ แต่มีบางเชือกที่อยู่จังหวัดอื่น เช่น เชียงใหม่ เพราะแม่ข้างจากจังหวัดสุรินทร์ตกูกที่นั่น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบภาพลักษณ์ของช้างบ้านไทย 7 ภาพลักษณ์ เรียงลำดับจากภาพลักษณ์ที่พบมากไปหาน้อย ดังนำเสนอด้วยแผนภูมิด้านล่างนี้ โดยภาพลักษณ์แต่ละภาพจะได้รับการอธิบายในลำดับถัดไป

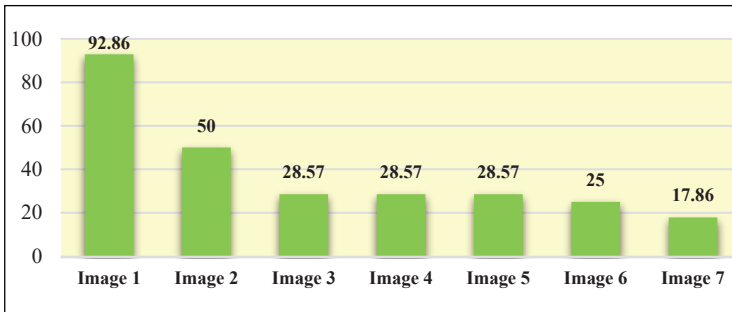

Figure 1: Percentage of Songs Presenting Each Image of Domesticated Elephants

Source: Researcher

1) ช้างบ้าน คือ ผู้ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น พบในเพลง 26 เพลง คิดเป็นร้อยละ 92.86 ของเพลงทั้งหมด ในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์นี้จะจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนแรก คือ มูลเหตุที่สำคัญ 2 ประการที่สร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น ส่วนต่อมา คือ ความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดกับผู้พบเห็น ดังนี้

1.1) มูลเหตุสำคัญ 2 ประการที่สร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น ประกอบด้วยรูปลักษณ์กับ คุณลักษณะและพฤติกรรมของช้าง ดังนี้

มูลเหตุแรก คือ รูปลักษณ์ช้างที่สร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น พบในเพลง 10 เพลง คิดเป็นร้อยละ 35.71 ของเพลงทั้งหมด รูปลักษณ์ดังกล่าวได้รับการนำเสนอแตกต่างกันตามปัจจัยเรื่องเพศของช้าง ดังนี้

รูปลักษณ์ช้างพลายที่สร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจพบในเพลง 5 เพลง ซึ่งกล่าวชมรูปลักษณ์ของพลายบัวบานและพลายศรีทพไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “ແຮ່ລຳຢາຍບ້ວນ” ของพงษ์ พาดิก (Batik, 2021b) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

หมู่บ้านตากกลางศูนย์คชศึกษา

มีข้างน้อยดาราว่ารักน่าซึ้ง ...

รูปทรงสง่าท่วงท่าโสเกี

คชลักษณ์งามดั่งวงงาใบหู

เพลง “พ่อใหญ่พลายศรีทัพไทย” ของมัน สุธาทิพย์ (Suthathip, 2022) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

งามดั่งดารา ยอดไอยราแห่งเมืองสยาม

แฟนคลับมากมายล้นหลามเฝ้าคอยติดตามทางเฟสทางไลน์

ยอดคชสารแห่งบ้านตากกลางลือชื่อก้องไกล ...

คชสารต้องตามตำราข้างมีบุญญามากบารมี

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดจากการพบเห็นรูปลักษณ์ของข้างพลายเป็นความรู้สึกเชิงบวกจากการได้พบเห็นสิ่งที่น่าชื่นชม สืบเนื่องจากกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

กลวิธีแรก คือ การสรรคำ ประกอบด้วยการสรรคำเพื่อสื่อถึงรูปลักษณ์ในภาพรวม ทราบจากคำว่า “รูปทรง” การสรรคำที่สื่อถึงรูปลักษณ์เฉพาะส่วน ทราบจาก “คชลักษณ์...วงงาใบหู” ลำดับต่อมา เป็นการสรรคำเพื่อพรรณนารูปลักษณ์ ได้แก่ “น่ารักน่าซึ้ง” “งามดี” และ “สง่า” ซึ่งเป็นคำที่แสดงความรู้สึกชื่นชมรูปลักษณ์ข้างที่ได้พบเห็น อีกทั้งยังมีการสรรคำที่สื่อถึงรูปลักษณ์ของข้างในอุดมคติดีดั่งเป็นข้าง “คชลักษณ์” และ “ต้องตามตำรา” โดยการอ้างตำราบันทึกลักษณะข้างให้คุณและข้างให้โทษแก่เจ้าของ ในบทเพลงมิได้มีการพรรณนาลักษณะคชลักษณ์ของข้างเชือกดังกล่าวเพิ่มเติมอีกแต่อย่างใด แต่อ้างเพื่อการชื่นชมยกย่องเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังสรรคำเพื่อยกย่องข้างอย่างสูงสุด ด้วยการจัดอันดับให้ข้างเชือกดังกล่าวเป็น “ยอดคชสารแห่งบ้านตากกลาง” และ “ยอดไอยราแห่งเมืองสยาม” ส่วนนี้มีการสรรคำว่า “ยอด” เพื่อประเมินค่าและจัดอันดับ นำไปสู่การยกย่องสถานะข้างพลายเชือกนี้เหนือกว่าข้างทั้งปวง

กลวิธีต่อมา การใช้ความเปรียบ ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ใน “ข้างน้อยดารา” เพื่อเปรียบข้างพลายเชือกนี้เป็นดารา ด้วยพลายบัวบานมีชื่อเสียงมากในกลุ่มคนรักข้าง ไม่ต่างไปจากนักแสดงผู้มีชื่อเสียงในวงการบันเทิง นอกจากนี้ยังอุปมาใน “งามดั่งดารา” เพื่อยกย่องพลายศรีทัพไทยว่ามีรูปลักษณ์ที่งามประดุจดาวบนท้องฟ้า ความเปรียบนี้สื่อถึงการชื่นชมความงามและการยกย่องไปพร้อมกัน เพราะดาวบนท้องฟ้าอยู่สูงและทอแสงงดงามยามค่ำคืน ส่งผลให้พลายศรีทัพไทยเป็นทั้งข้างที่งามและมีสถานะสูงส่ง ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวจึงได้รับยกย่องให้เป็น “ยอดคชสาร” และ “ยอดไอยรา” ของดินแดนบ้านเกิดและประเทศไทย

ส่วนความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดจากการพบเห็นรูปลักษณ์ของข้างฟัง พบในเพลง 5 เพลง ซึ่งกล่าวชมรูปลักษณ์ของฟังอัมบุญ สุพรรษา นาโน ไพบูลย์ และลำพูน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “สาวแก้มป่องน้องอัมบุญ” ของหนึ่ง วิลัยลักษณ์ (Wilailak, 2021e) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

สาวแก้มป่องชื่อน้องอัมบุญ	งามละมุนสาวอัมบุญบ้านตากกลาง
เป็นสาวสวยอยู่ในกลุ่มข้าง	สุดเร็ดสุดปิงต้องยกให้ฟังอัมบุญ
ไม่ใช่ย้อยฉันสาวน้อยร้อยโล	แพ้น้ญกโบไซเว้ให้มีล้น
ชุดจัดจ้านแพ้น้ญคนคุณ	โปรดการจุมอัมบุญคนงาม

เพลง “ชื่นใจ บัวบาน นาโน” ของพงษ์ บาติก (Batik, 2021c) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

นาโนน้องสาวบัวบาน	ร่าเริงสำราญยามออกมาไซว์
อ้วนกลมสมส่วนอ้วนพี	น้องเล็กบ้านนี้ชอบทำตัวใหญ่โต

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดจากการพบเห็นรูปลักษณ์ของข้างฟัง นำเสนอด้วยกลวิธีการสรรคำเช่นเดียวกัน ดังนี้

ประการแรก การสรรคำเพื่อชมความสมบูรณ์ของรูปลักษณ์ ซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนแรก คือ การชมรูปลักษณ์ในภาพรวม พบในคำว่า “สาวน้อยร้อยโล” และ “อ้วนกลมสมส่วนอ้วนพี” คำเหล่านี้นำเสนอด้วยกลวิธีประเภทวิภาษ เพราะนำคำที่ขัดแย้งมาเข้าคู่กัน คือ คำว่า “สาวน้อย” ซึ่งหมายถึงหญิงสาววัยรุ่นผู้มีรูปร่างแบบบาง สอดคล้องกับวัยของข้างฟังในเพลง เข้าคู่กับคำว่า “ร้อยโล” ซึ่งหมายถึงมีน้ำหนักหนึ่งร้อยกิโลกรัม สอดคล้องกับข้างฟังเชือกดังกล่าซึ่งมีน้ำหนักมาก และการสรรคำว่า “อ้วนกลม” และ “อ้วนพี” ซึ่งแสดงถึงรูปลักษณ์ของข้างฟังที่สมบูรณ์มากเพราะอยู่ดีกินดี มาวางขนานหน้า-หลังคำว่า “สมส่วน” ที่หมายถึงรูปร่างและสัดส่วนที่เหมาะสม คำที่ขัดแย้งกันเหล่านี้ใช้เพื่อขับเน้นรูปลักษณ์ที่สมบูรณ์ของข้างและทำให้ผู้ฟังเพลงเกิดรอยยิ้ม ส่วนต่อมา คือ การชมรูปลักษณ์เฉพาะส่วน พบในคำว่า “สาวแก้มป่อง” ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีอนุนามนัย เพื่อกล่าวถึงข้างฟังที่มีกระพุ้งแก้ม กลวิธีนี้ใช้เพื่อสื่อต่อไปถึงร่างกายทุกส่วนของข้างที่สมบูรณ์ กล่าวโดยสรุป รูปลักษณ์ของข้างฟังที่ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น คือ รูปลักษณ์ที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ซึ่งสื่อถึงคุณภาพชีวิตที่ดี

ประการต่อมา การสรรคำเพื่อชมความงามของรูปลักษณ์ ได้แก่ “งามละมุน” “สาวสวย” และ “คนงาม” คำเหล่านี้ใช้เพื่อชมรูปลักษณ์ที่งามในแบบของข้าง และใช้เพื่อส่งสัมผัสระหว่างวรรคและระหว่างบท

ประการสุดท้าย การสรรคำเพื่อชมความงามจากการแต่งกาย ได้แก่ “สุดเร็ดสุดปัง” “ชุดจัดจ้านแพชั่น” และ “แพชั่นผูกโบว์ไว้มิให้ลื่น” ข้างพังได้รับการแต่งกายให้แลดูทันสมัย สืบเนื่องจากการย้าคำว่า “แพชั่น” ซึ่งสื่อถึงชุดอันทันสมัยที่ความงามมาสมให้ข้าง นอกเหนือไปจากโบและชุดสีส้น “จัดจ้าน” ที่นำมาสมให้ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความสดใสแก่ข้าง ทำให้ผู้พบเห็นรู้สึกพอใจ ตื่นเต้นที่เห็นความแปลกใหม่หรือสิ่งที่ประทับใจ หรือรอลุ้นว่าชุดที่สวมให้จะหลุดหรือไม่ขณะขยับตัว รูปลักษณ์เช่นนี้ใช้ดึงดูดความสนใจและเพิ่มการจ้างงานแก่ความและตัวข้างได้

มูลเหตุที่สอง คือ ความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของข้าง พบในเพลง 23 เพลง คิดเป็นร้อยละ 82.14 ของเพลงทั้งหมด จำแนกตามบริบทได้ 2 บริบท ดังนี้

บริบทแรก คือ บริบทชีวิตประจำวันของข้างที่แสดงคุณลักษณะและพฤติกรรมซึ่งให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น พบในเพลง 19 เพลง คิดเป็นร้อยละ 67.86 ของเพลงทั้งหมด ข้างที่นำเสนอด้านนี้ได้แก่ พลายดาวมวงคล บัวบาน พลอยทอง ศรีทพไทย พังขึ้นใจ สุพรรณา นาโน และจูเนียร์ ในบริบทนี้ปัจจัยเรื่องเพศไม่มีผลต่อความแตกต่างของคุณลักษณะและพฤติกรรมข้างดังเช่นปัจจัยเรื่องวัย ลูกข้างพลายและลูกข้างพังได้รับการนำเสนอว่า เป็นสัตว์ที่ฉลาดแสนรู้ เรียนรู้ไว ชุกช่น ร่าเริงเบิกบาน และมีก้อ่อนความย ส่วนข้างวัยเจริญพันธุ์ซึ่งได้รับการนำเสนอเพียงเชือกเดียว คือ พลายศรีทพไทย กล่าวว่าเป็นข้างที่ฉลาดแสนรู้ งามอาจผิงผาย และสุขุมเยือกเย็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “พลายดาวมวงคลสามซ่า” ของธนาวัฒน์ รอบคอบ (Robkhob, 2021b) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ผมชื่อดาวมวงคล ร่าเริงน่ารักสดใส
เรียนรู้ฉลาดหัวไวทู่เมสุดตัวสุดใจ
ของกินมาใกล้ใกล้หัวแล้วตามันลาย
ดาวด้าวดาวด้าวดาวผมชื่อดาวมวงคล
น่ารักแสนชนใครเห็นต่างชื่นใจ

เพลง “จูเนียร์ข้างน้อย” ของ หนึ่ง วิลไลลักษณ์ (Wilailak, 2021g) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

หนูเป็นเบบี้อีเลฟแฟน	หนูชอบเล่นสตูป่วนสุดมัน
แสนดีแสนซนคือความสุขของฉัน	ซื่ออ่อนพ่อแม่ความยุติธรรมตะมิแก่นแก้ว
ตื่นตื่นตื่น พ่อ ตื่นตื่นตื่น	ถ้ายังไม่ตื่นจูเนียร์จะทับแล้ว
หนวยังเด็กตัวเล็กเท่าแม่	ตาแป้วแหวพ่อจ๋าอุ้มหนูหน่อย

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดจากการพบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมข้างบ้านในบริบทชีวิตประจำวันนำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

กลวิธีแรก การใช้เสียงของข้าง เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เพลงแรกใช้เสียงของพลาญดามงคล ดังพบการใช้สรรพนามเรียกแทนตนเองว่า “ผม” เพื่อบอกเล่าคุณลักษณะและพฤติกรรมของตน และเล่าถึงความรู้สึกและปฏิกิริยาทางร่างกายยามมีอาหารวางใกล้ ๆ ขวนให้ผู้ฟังรู้สึกใคร่เอ็นดู เพลงต่อมา ใช้เสียงของฟ้างจูเนียร์ トラบจากคำสรรพนามเรียกแทนตนเองว่า “หนู” นอกจากข้างเชือกนี้จะเล่าถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของตนแล้ว ยังเล่าถึงเหตุการณ์ยามเข้าให้ฟังอีกด้วย เรื่องเล่านี้สร้างความขบขันแก่ผู้ฟัง เพราะข้างเปรียบเทียบตนเองในเชิงอพจน์ว่ามีรูปร่างเล็กเท่าแมว ซึ่งขัดกับความเป็นจริง และยังใช้น้ำเสียงอ่อนหวานให้อุ้ม ประหนึ่งว่าตนเองมีน้ำหนักเบา ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วข้างฟังเชือกนี้มีน้ำหนักนับร้อยกิโลกรัม

กลวิธีต่อมา การสรรคำ ได้แก่ การสรรคำที่แสดงถึงสติปัญญาของข้างว่า “ฉลาดหัวไว” เพื่อยกย่องข้างบ้านที่สามารถเรียนรู้และทำตามคำสั่งความได้อย่างรวดเร็ว การสรรคำที่แสดงพฤติกรรมขณะฝึกว่า “ทุ่มเทสุดตัวสุดใจ” ใช้คำว่า “สุด” เพื่อแสดงระดับสูงสุดของการทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจทำตามคำสั่ง นอกจากนี้ยังสรรคำว่า “ร่าเริง...สดใส” “แสนซน” “แสนดีแสนซน” “สตูป่วนสุดมัน” และ “แก่นแก้ว” ซึ่งเป็นคำทำนองเดียวกันจำนวนมาก คำกลุ่มนี้ใช้คำว่า “แสน” และ “สุด” เพื่อบ่งบอกระดับของนิสัยและพฤติกรรมของข้างที่ได้แสดงออกตามธรรมชาติอย่างเต็มที่ตามความต้องการ พฤติกรรมดังกล่าว สามารถสื่อถึงความสุขในการใช้ชีวิตได้อย่างชัดเจน มีเพียงเท่านั้นยังสรรคำที่สื่อถึงการประเมินค่าพฤติกรรมของข้างอย่าง “ตะมุตะมิ” ซึ่งเป็นภาษาปาก หมายถึง น่ารัก น่าเอ็นดู และการสรรคำที่สื่อถึงความรู้สึกเชิงบวกต่อข้างหลังได้พบเห็นพฤติกรรมดังกล่าวว่า “ต่างชื่นใจ” ถ้อยคำเหล่านี้แม้ได้รับการนำเสนอด้วยเสียงของข้าง แต่เกิดจากมุมมองมนุษย์ ย่อมสื่อถึงความรู้สึกของผู้ประพันธ์ว่า เกิดความสุขและพึงพอใจที่ได้พบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของข้างตามที่กล่าวไปในเพลง

บริบทที่สอง คือ ช่วงเวลาที่ช้างออกงานจ้างหรืองานแสดงซึ่งได้แสดงคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ทำให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น พบในเพลง 5 เพลง คิดเป็นร้อยละ 17.86 ของเพลงทั้งหมด ช้างที่น่าเสนอด้านนี้ ได้แก่ พลายดาวมงคล บัวบาน พังเซ็นใจ นาโน และอัมบุญ ลูกช้างเหล่านี้มักได้รับคำชมว่า ฉลาดแสนรู้ ร่าเริง และทำตามคำสั่งได้เต็มที่เมื่อออกแสดง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “เซ็นใจ บัวบาน นาโน” ของพงษ์ บาติก (Batik, 2021c) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

เซ็นใจที่สาวบัวบาน	เดินโชว์ออกงานโดดเด่นเหนือใคร
ร่าเริงยามออกจากบ้าน	สนุกสนานเบิกบานหัวใจ ...
เชื่อฟังคำสั่งของควาญ	
เต็มที่เมื่อยามออกงาน	เก่งจริงรอบด้านนะพังเซ็นใจ

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ความสุขและความเพลิดเพลินใจซึ่งเกิดจากการพบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมช้างบ้านในบริบทการรับงานจ้าง นำเสนอด้วยกลวิธีการสรรคำ นับตั้งแต่การสรรคำเพื่อบ่งชี้บริบทของการแสดง คือ “ออกงาน” ซึ่งเป็นบริบทพิเศษนอกเหนือจากบริบทในชีวิตประจำวัน ด้วยช้างต้องทำตามคำสั่ง เพื่อตอบสนองความต้องการของควาญและผู้ว่าจ้าง การสรรคำเพื่อแสดงคุณลักษณะและพฤติกรรมของช้างขณะออกงาน โดยมีคำที่แสดงความเชื่อและความฉลาดในการเรียนรู้ คือ “เชื่อฟังคำสั่ง” และคำที่แสดงพฤติกรรมเชิงบวกของช้าง นับตั้งแต่เริ่มออกเดินทางไปงานจ้างและขณะแสดงในงานดังกล่าว ได้แก่ “ร่าเริง(ยามออกจากบ้าน)” “สนุกสนานเบิกบานหัวใจ” และ “เดินโชว์” พฤติกรรมเหล่านี้สื่อถึงความสุขของช้างซึ่งเป็นสิ่งที่พึงพอใจของมนุษย์ นำไปสู่การสรรคำเพื่อประเมินค่าการแสดงของช้าง ได้แก่ “เต็มที่ (เมื่อยามออกงาน)” “เก่งจริงรอบด้าน” และ “โดดเด่นเหนือใคร” เพื่อชมช้างบ้านที่ตั้งใจทำตามคำสั่งควาญหลายประการ จนความสามารถดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ นอกจากนี้ช้างบ้านบางเชือก อย่าง พังเซ็นใจยังได้รับคำชมและประเมินค่าว่า แสดงได้โดดเด่นกว่าช้างเชือกอื่น ๆ อีกด้วย

1.2) ความสุขและความเพลิดเพลินใจที่เกิดกับผู้พบเห็นช้างบ้าน ความรู้สึกดังกล่าวได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในเพลง 16 เพลง คิดเป็นร้อยละ 57.14 ของเพลงทั้งหมด ช้างที่สร้างความรู้สึกเหล่านี้แก่นมนุษย์มีหลายเชือก โดยเฉพาะพลายบัวบาน ดาวมงคล ศรีทพไทย พังนโน สุพรรณษา และเซ็นใจ ความรู้สึกดังกล่าวมักเกิดจากการชมช้างทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก โลก และยูทูบ ซึ่งกล่าวถึงสื่อเหล่านี้ในเพลง 8 เพลง และยังเกิดจากการชมทางสื่อเก่าอย่างโทรทัศน์ซึ่งได้รับการกล่าวถึงในเพลง 5 เพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “บัวบานกลางใจ” ของหยด นันทน์ภัส (Nannaphat, 2021) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ฟ้าได้ประทานบัวบานเกิดมา
สร้างสุขไปทุกแหล่งหล้าบ้านนอกคอกนาเมืองฟ้าแดนไกล
เอพีได้ยลบัวบานมงคลทางเฟซทางไลน์
เติมเต็มสร้างความสุขใจยิ้มได้ผ่อนคลายหายเหงา

เพลง “เจ้าหญิงสุพรรณฯ” ของมิน สุชาติพิทย์ (Suthathip, 2021b) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ฉลาดแสนรู้เอพีได้ดูต่างก็รักใคร่
สดชื่นหัวเราะยิ้มได้เติมเต็มหัวใจสร้างความสุขสันต์
สร้างความหรรษาผ่านทางเฟซไลน์ให้ชมทุกวัน
ส่งยิ้มมาให้ถึงบ้านแฟนคลับเบิกบานสดชื่นชีวา

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการชมชีวิตช้างทางสื่อออนไลน์ นำเสนอด้วยกลวิธีการสรรคำ 6 ประการ ดังนี้

ประการแรก การสรรคำเพื่อระบุช่องทางให้ความสุขและความเพลิดเพลินแก่ผู้พบเห็นดังกล่าว “ทางเฟซทางไลน์” และ “ทางเฟซไลน์ให้ชมทุกวัน” ซึ่งหมายถึงช่องทางออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กและไลน์ที่ความถี่ใช้ส่งวิดิทัศน์ให้ผู้ติดตามได้รับชมวิถีชีวิตของช้างเป็นประจำ

ประการต่อมา การสรรคำอย่างตรงไปตรงมาเพื่อสื่อถึงบทบาทการให้ความสุขแก่ผู้ชม ได้แก่ “สร้างสุข” “เติมเต็มสร้างความสุขใจ” และ “เติมเต็มหัวใจสร้างความสุขสันต์” ซึ่งมีคำที่บ่งบอกถึงความสุขโดยตรง ได้แก่ “สุข, ความสุขใจ, ความสุขสันต์” และมีคำกริยาเกี่ยวกับการให้ความสุข ได้แก่ “สร้าง, เติมเต็ม” ซึ่งหมายถึงการทำให้ความสุขที่ไม่มีหรือพร่องไป ให้เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้นจนเต็มในใจผู้พบเห็น

ประการที่สาม การสรรคำที่สื่อทางอ้อมถึงการให้ความสุขและความเพลิดเพลินแก่ผู้พบเห็น ได้แก่ “ผ่อนคลายหายเหงา” ซึ่งทำให้ความทุกข์ใจอย่างความตึงเครียดและความเหงาในชีวิตลดน้อยลง และ “ส่งยิ้มมาให้ถึงบ้าน” “ยิ้มได้” “สดชื่นหัวเราะยิ้มได้” “หรรษา” และ “เบิกบานสดชื่นชีวา” ในที่นี้มีการใช้รอยยิ้มที่ได้รับ รอยยิ้มที่เกิดขึ้น เสียหัวเราะ ความรู้สึกสดชื่น รื่นเริงและสนุกสนานเบิกบานใจ สื่อถึงความสุขและความเพลิดเพลินใจที่มีหลังชมวิถีชีวิตช้าง เป็นที่สังเกตว่าการสรรคำที่สื่อความรู้สึกเชิงบวกดังกล่าว มักพบการเรียงคำเหล่านี้ต่อเนื่องกัน เพื่อเพิ่มระดับความเข้มข้นของความสุขและความเพลิดเพลินใจที่ได้รับจากช้าง

ประการที่สี่ การสรรคำที่สื่อถึงผลสืบเนื่องหลังผู้ชมได้รับความสุขและความเพลิดเพลินใจดังกล่าวแล้ว คือ “รักใคร่” ซึ่งเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกที่ดีต่อช้าง

ประการที่ห้า การสรรคำที่หมายถึงผู้ได้รับความสุขและความเพลิดเพลินใจ ได้แก่ “เอพีซี” และ “แฟนคลับ” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่สื่อถึงผู้ที่ชื่นชอบใคร่และสนใจติดตามชมช้างบ้านเป็นประจำ

ประการสุดท้าย การสรรคำที่สื่อถึงพื้นที่ซึ่งได้รับความสุขและความเพลิดเพลินใจจากช้าง ได้แก่ “ทุกแหล่งหล้าบ้านนอกคอกนาเมืองฟ้าแดนไกล” ซึ่งบ่งชี้ถึงกลุ่มคนรักช้างในทุกพื้นที่ทั้งในและต่างประเทศ เพราะสื่อออนไลน์ที่นำเสนอเรื่องราวของช้างไม่ถูกจำกัดพื้นที่การเข้าถึง คนในประเทศและชาวต่างประเทศ จึงสามารถชมเรื่องราวของช้างบ้านเหล่านี้ได้อย่างมีความสุขและเพลิดเพลินใจ

2) ช้างบ้าน คือ ผู้ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบในเพลง 14 เพลง คิดเป็นร้อยละ 50 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอว่า ช้างที่มีชื่อเสียงทำหน้าที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจและติดตามวิถีชีวิตช้างในสื่อออนไลน์ ผู้คนบางส่วนได้เดินทางไปเยี่ยมช้างหรือชมการแสดงช้างที่หมู่บ้านช้างในจังหวัดสุรินทร์ ช้างที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้อย่างชัดเจน ได้แก่ พลายบัวบาน ดาวมงคล ศรีทพไทย พังสุพรรษา ชื่นใจ และนานา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “FC บัวบาน” ของพงษ์ บาดิก (Batik, 2021a) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

บัวบานบุญบารมี	เป็นช้างดีผู้คนสนใจ
<u>ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว</u>	เอพีซีมากมายกดไลก์บัวบาน ...
ออกข่าวทีวีทั่วไป	ผู้คนสนใจในตัวบัวบาน
<u>ไปเยี่ยมชมจนถึงถิ่นฐาน</u>	ที่บ้านตากกลางช้างเมืองสุรินทร์

เพลง “ช้างไทยพลายบัวบาน” ของธนาวัฒน์ รอบคอบ (Robkhob, 2021a) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ช้างน้อยบัวบานน่ารักน่าชัง	<u>แขกจีนฝรั่งต่างมาชื่นชม</u>
----------------------------	--------------------------------

เพลง “ช้างดาวมงคล” ของหนึ่ง วิไลลักษณ์ (Wilailak, 2021b) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

<u>ถิ่นสุรินทร์ท่องเที่ยวมา</u>	<u>มาสิมาที่บ้านดาวไม่ได้คุยโว</u>
มีพ่อเรียวพ่อดาวชอบเดินโซ่ว	มีแม่ร่อนฮางจนตัวโย้

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีสำคัญ คือ การใช้เสียงของบุคคลที่ 3 และเสียงของช้างเล่าเรื่อง

เสียงของบุคคลที่ 3 ปรากฏในตัวอย่าง 2 เพลงแรก ซึ่งมีศิลปินเป็นผู้เล่าเรื่องจากการสังเกตการณ์พบการสรรคำที่สื่อถึงค่านิยมในตัวช้างมาเน้นย้ำถึง 2 ครั้งว่า “ผู้คนสนใจ” สรรคำที่สื่อถึงผู้ที่ชื่นชอบช้างว่า “เอฟซีมากมาย” หรือแฟนคลับจำนวนมาก และสรรคำที่บ่งชี้ถึงชาวต่างชาติซึ่งสนใจช้างว่า ประกอบด้วย “แขกจีนฝรั่ง” คำเหล่านี้มิได้หมายถึงชาวต่างชาติ 3 ชาตินั้น แต่เป็นคำที่ใช้แทนชาวตะวันตกและชาวตะวันตกในภาพรวม นอกจากนี้ยังสรรคำที่สะท้อนความชื่นชอบช้าง ซึ่งแสดงออกด้วยพฤติกรรม 2 แบบ คือ “กดไลก์” อันเป็นวิธีแสดงความชื่นชอบในสื่อออนไลน์ และ “ไปเยี่ยมชมถึงถิ่นฐาน” ซึ่งแสดงความชื่นชอบในพื้นที่จริงที่ช้างอยู่อาศัย

ส่วนการใช้เสียงช้างพบในตัวอย่างสุดท้าย กลวิธีนี้ใช้จำลองการสื่อสารระหว่างช้างกับผู้ฟังโดยตรง ให้ช้างได้มีโอกาสเชิญชวนแฟนคลับหรือนักท่องเที่ยวด้วยตนเอง ดังว่า “มากัน” และ “มาสิมาที่บ้านดาว” กลวิธีเหล่านี้นำไปสู่ปลายทางที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ คือ “ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย” เพราะค่านิยมในตัวช้างทำให้เศรษฐกิจในชุมชนและจังหวัดที่เลี้ยงช้างเจริญขึ้น ด้วยได้รับการตอบสนองจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินั่นเอง

3) ช้างบ้าน คือ ผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา พบในเพลง 8 เพลง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอเรื่องราวของช้างที่ทำบุญสุนทาน โดยการตักบาตรร่วมกับควาญในยามเช้า ไปทำบุญไหว้พระร่วมกับครอบครัวควาญ หรืออยู่ภายใต้การดูแลของพระภิกษุในวัด ช้างที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้ได้แก่ พลายบัวบาน พลอยทอง และพังสุพรรณฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “พลายบัวบาน (บัว บ๊ะ บัวบาน)” ของหนึ่ง วิไลลักษณ์ (Wilailak, 2021c) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

อาศัยอยู่บ้านหลังคาสี่เหลี่ยม

ใครมาเที่ยวจะได้เห็นแต่สิ่งดี

ตื่นเช้าทำบุญใส่บาตร

ด้วยอำนาจความดีพระจึงคุ้มครอง

เพลง “ฟิล์มสุพรรณฯ มิตรภาพที่แตกต่าง” ของไข่มุก ฝนแก้ว เพียรเสมอ (Phiansamoe, 2022) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ฟิล์มไปไหนสุพรรณฯขอไปด้วยนะ

ทำบุญไหว้พระขอไปด้วยนะบ่อยากห่างเหิน

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา นำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก การสรรคำ ประกอบด้วยการสรรคำที่บ่งชี้กิจกรรมของพุทธศาสนิกชนซึ่งช้างเข้าร่วมด้วย ได้แก่ “ทำบุญใส่บาตร” และ “ทำบุญไหว้พระ” การตักบาตรและการไหว้พระเป็นกิจกรรมการทำบุญหรือทำความดีตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน แม้กิจกรรมเหล่านี้มีความผูกพันกับช้าง หรือเป็นช้างที่ติดตามสมาชิกในครอบครัวถวายไปทำ แต่ถือได้ว่าช้างมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว จึงมีส่วนสืบทอดพระพุทธศาสนา ร่วมกับพุทธศาสนิกชนผู้เป็นเจ้าของช้าง นอกจากนี้ยังสรรคำเพื่อประเมินค่าพฤติกรรมดังกล่าวของช้างในเชิงบวกว่าเป็น “สิ่งดี” และสรรคำที่แสดงถึงคุณธรรมจากการทำดีว่าจะก่อให้เกิด “อำนาจความดี” ซึ่งส่งผลให้ “พระ(จึง)คุ้มครอง” ตัวช้าง

ประการต่อมา การใช้เสียงของช้างสื่อสารถึงความต้องการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน ตามแนวทางของสมาชิกในครอบครัวถวาย ดังปรากฏการใช้ประโยคขอร้องว่า “(ทำบุญ)ไหว้พระ” ขอไปด้วยนะ” เพื่อแสดงความต้องการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้พุทธศาสนาสืบทอดต่อไป

4) ช้างบ้าน คือ ผู้สร้างสิริมงคลแก่ความและผู้พบเห็น พบในเพลง 8 เพลง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอช้างในฐานะผู้เสริมสร้างสิริมงคลแก่ความ ครอบครัว และผู้พบเห็นด้วยชื่อที่เป็นมงคล การกำเนิดแบบพิเศษ กิริยาท่าทางหรือรูปลักษณ์ที่งดงาม ช้างที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้ได้แก่ พลายศรีทพไทย บัวบาน ดาวมงคล พลายแผดทองคำและทองแท่ง พังอุ้มบุญ สุพรรษา ชื่นใจ และนาโน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “ช้างแผดพลายทองคำพลายทองแท่ง” ของหนึ่ง วิลัยลักษณ์ (Wilailak, 2021f) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ประวัติศาสตร์จารึกในโลก
แม่พังทองคุณตกแผดพลายพันธุ์ดี
คู่แรกของประเทศสยาม
เป็นมิ่งขวัญเหล่าผู้ไฉน
ในวันช้างไทยวันมหามงคล
ขึ้นชื่อว่าทองบริสุทธิ์เลิศล้ำ

กำเนิดคู่บุญคู่บารมี
ในถิ่นไทยนี้จังหวัดสุรินทร์
เป็นช้างพลายงามลูกพ่อผัดินทร์
ผู้ว่าสุรินทร์ออกแถลงไข
เป็นสิริมงคลท่วมทันคนไทย ...
ช้างเป็นลูกค้าลูกคุณพ่อความ

เพลง “พ่อใหญ่พลายศรีทัพไทย” ของมัน สุธาธิพย์ (Suthathip, 2022) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

พลายศรีทัพไทยลูกชายพ่อไ้ม้แห่งเมืองสุรินทร์
ชื่อเสียงดังไกลทั่วถิ่นต่างอยากกลืนชื่นชมบารมี
เป็นช้างค้ำคุณใครได้ครอบครองพบแต่สุขี
หนุนนำเจ้าของให้พบสุขสันต์มั่นคงชีวี ...
ยอดไอยรางดงามสง่าเชียวท่ามมายล
พ่อใหญ่ยอดช้างมงคลบารมีมากล้นเปี่ยมด้วยเมตตา ...
ได้เห็นนับเป็นบุญตาสุดยอดไอยราพลายศรีทัพไทย

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้สร้างสิริมงคลแก่ความและผู้พบเห็น ได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก การสรรคำเพื่อยกย่องช้าง กรณีช้างพลายเผดคู่แรกของโลกมีการสรรคำที่สื่อถึงพันธุกรรมและลักษณะทางกายภาพที่ดีว่า เป็น “(เผดพลาย)พันธุ์ดี” และเป็น “(ช้างพลาย)งาม” และสรรคำที่สื่อถึงความพิเศษของช้างเผดในทางความเชื่อว่าเป็น “คู่บุญคู่บารมี” คือเป็นช้างเผดที่มีลักษณะดี มีบุญ และเป็นสิริมงคล ส่วนกรณีช้างใหญ่่วยเจริญพันธุ์มีการสรรคำที่แสดงคุณสมบัติทั้งภายนอกและภายในของช้าง คือ “ดงามสง่า” และ “เปี่ยมด้วยเมตตา” ซึ่งเป็นความพิเศษที่มองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้ด้วยความรู้สึก นอกจากนี้ยังสรรคำที่ระบุถึงความพิเศษของช้างว่า เป็นสัตว์ที่มี “บารมี” “บารมีมากล้น” และเป็น “ยอดช้างมงคล” ถ้อยคำดังกล่าวเน้นคุณสมบัติด้วยคำว่า “มากล้น” และ “ยอด” เพื่อแสดงความพิเศษที่ช้างมี ว่ามีเหลือประมาณ กระทั่งทำให้ช้างเชือกดังกล่าวได้รับการจัดลำดับไว้สูงสุดในบรรดาช้างทั้งปวง

ประการต่อมา การสรรคำเพื่อสื่อถึงสิริมงคลอันเกิดจากช้าง จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ สิริมงคลที่เกิดแก่ความ ได้แก่ “เป็นลูกค้ำลูกคุณพ่อความ” “เป็นช้างค้ำคุณใครได้ครอบครองพบแต่สุขี” และ “หนุนนำเจ้าของให้พบสุขสันต์มั่นคงชีวี” โดยคำว่า “ค้ำคุณ” เป็นภาษาลาวอีสาน หมายถึงเป็นสิริมงคล จึงเชื่อว่าช้างเหล่านี้สามารถเกื้อหนุนให้ความสุข ความเจริญ และมีชีวิตที่มั่นคง ส่วนต่อมา คือ สิริมงคลที่เกิดกับผู้พบเห็นและได้ยินเรื่องช้างมงคล สืบเนื่องจากการสรรคำว่า “เป็นบุญตา” และ “เป็นมิ่งขวัญ” ซึ่งทำให้เชื่อว่า สิริมงคลจะเกิดแก่ผู้ที่ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ รับรู้เรื่องช้างมงคล นอกจากนี้ยังใช้อุปลักษณ์และอติพจน์ดั่งว่า “เป็นสิริมงคลท่วมท้นคนไทย” ซึ่งเปรียบสิริมงคลกับน้ำ เนื่องจากสามารถท่วมสิ่งต่าง ๆ ได้ และกล่าวถึงในเชิงอติพจน์ว่า มีมากล้นจนแผล้นอาบไปทั่วประชาชนชาวไทยที่ได้รับรู้เรื่องราวเหล่านี้

5) **ช้างบ้าน** คือ ผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดสุรินทร์และชาติไทย พบในเพลง 8 เพลง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอว่า ช้างบ้านในปัจจุบันช่วยธำรงรักษาด้านช้างเมืองสุรินทร์และของชาติไทยที่มีมาแต่โบราณ อีกทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้เลื่องลือไกล เพื่อเป็นตำนานบทใหม่ให้เล่าขานสืบไป ช้างที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้ได้แก่ พังสุพรรษา พลายดาวมงคล พลายศรีทพไทย โดยมีพลายบัวบานได้รับการเน้นย้ำมากที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “หลงรักบัวบาน” ของภาสกร จันทะรักษ์ (Chantharak, 2021) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

Elephant Thailand ชื่อนี้มีแฟนคลับชมเฉียดล้าน

หลงมนต์เสน่ห์เจ้าช้างบัวบานอนุรักษ์สืบสานช้างเมืองสุรินทร์

เพลง “FC บัวบาน” ของพงษ์ บาดิก (Batik, 2021a) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ชำนารักแสนรู้เบิกบาน ผู้คนกล่าวขานต่อกันมากมาย

เจ้าแบ่งบานอยู่กลางใจคน อย่าขัดสนมีโรคโรคร้าย

ช่วยสืบสานตำนานช้างไทย เป็นดาราขวัญใจตลอดไปนะบัวบาน

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดสุรินทร์และชาติไทย นำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ได้แก่ การสรรคำดังว่า “อนุรักษ์สืบสานช้างเมืองสุรินทร์” เพื่อกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพลายบัวบาน ในฐานะช้างที่กำลังร่วมรักษาและสืบทอดพันธกิจของช้างจังหวัดสุรินทร์ ทำให้จังหวัดสุรินทร์ยังคงมีชื่อเสียงในฐานะ “เมืองช้าง” ต่อไป และการใช้ประโยคขอร้องให้ “ช่วยสืบสานตำนานช้างไทย” ซึ่งสื่อถึงการรับรู้เรื่องความสำคัญของช้างไทยที่มีมาช้านาน และการเห็นความสำคัญของช้างบ้านในปัจจุบันที่สามารถรักษาและสืบทอดตำนานนี้ให้คงอยู่ จึงได้ขอร้องช้างบ้านที่มีชื่อเสียงให้รักษาพันธกิจสำคัญระดับชาตินี้ต่อไปให้สำเร็จ เพื่อทำให้ตำนานเรื่องช้างและความสำคัญของช้างไทยยังคงอยู่ และทำให้คนไทยได้ภูมิใจในเรื่องนี้ต่อไป

6) **ช้างบ้าน** คือ สะพานบุญของศาสนิกชน พบในเพลง 7 เพลง คิดเป็นร้อยละ 25 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอว่า ช้างคือสัตว์ที่ทำให้มนุษย์มีโอกาสสั่งสมบุญกุศล โดยการบริจาคสิ่งของหรือทำบุญเลี้ยงช้างในงานบุญต่าง ๆ ช่วยคำรักษาพยาบาลช้างที่ป่วยหนัก ร่วมบริจาคเงินซื้อช้างที่ถูกจำหน่ายไป เพราะความเชื่อโบราณให้ได้กลับคืนถิ่น สร้างที่อยู่อาศัยถาวรที่มั่นคงแข็งแรงให้ หรือช่วยให้ควาญได้มีรายได้เพื่อนำเงินไปเลี้ยงช้างด้วยการกดโลกและส่งต่อโพสต์ต่าง ๆ ในสื่อออนไลน์ มีช้างหลายเชือกที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้ได้แก่ พลายบัวบาน ดาวมงคล พลอยทอง และพังจูเนียร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “พลายพลอยทอง” ของหนึ่ง วิไลลักษณ์ (Wilailak, 2021d) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

เป็นพ่อแม่ใหม่กันทั้งสอง	ช้างพลายพลอยทองจึงต้องสับสน
ประเพณีเก่าที่เขาเล่าวัน	พ่อควาญร้อนรนกรวนกรวย
กลัวอาเพศเกิดเหตุไม่ดี	ตัวพลอยนี้จะต้องถูกขาย
ต้องทิ้งถิ่นจากสุรินทร์ไป	สงสารลูกชายจากใจเป็นทุน
เสียดสิ่งทราบบ่าวจึงเข้ามาดู	ให้อาพชีหนูช่วยส่งใจ
เป็นสะพานบุญค่อยอุ้มใจได้	พ่อแม่ทั้งหลายได้ลูกชายบุญธรรม

เพลง “จูเนียร์ช้างน้อย” ของหนึ่ง วิไลลักษณ์ (Wilailak, 2021g) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

จูเนียร์ช้างน้อยรอคอยอาพชี	ที่บ้านหนูมีพายุลมพัด
ฝนหลังน้ำรั่ว กลัวอยู่ไม่ได้	พื้นที่น้ำไหลช่วยแก้ไขด้วยเทอญ

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะสะพานบุญของศาสนิกชน นำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก การยกเหตุการณ์สำคัญมาเล่า เพลงแรกมีเหตุการณ์สำคัญ 2 เหตุการณ์ เหตุการณ์แรก คือ ความใจหายของพลายพลอยทองไป เพราะไม่สามารถผืน “ประเพณีเก่า” หรือความเชื่อโบราณที่คนเลี้ยงช้างเล่าสืบต่อกันมาว่า หากช้างวัยเจริญพันธุ์เพศผู้และเพศเมียต่างมีลูกเป็นครั้งแรก ให้จำหน่ายลูกช้างออกไปเพื่อป้องกันเหตุร้ายที่อาจตกแก่ช้างหรือควาญ คตินี้ถือกันมานานคง ส่งผลให้พลายพลอยทองต้องถูกจำหน่ายออกไป ให้พ่อแม่ช้าง ควาญ และบ้านเกิด เมื่อเกิดเหตุการณ์สะเทือนใจนี้ขึ้น ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์สำคัญอีกเรื่องต่อมา คือ ความรู้สึกละอายใจของพลายพลอยทองที่เห็นพ่อแม่และพี่เลี้ยงของตัวเองต้องไปขายช้างเพื่อซื้อพลายพลอยทองกลับคืน ความรู้สึกละอายใจและพลายพลอยทองต่างเป็นสะพานบุญแก่แฟนคลับ การใช้อุปมาอุปไมยว่า “สะพานบุญ” นี้เป็นความเปรียบที่ทำให้เห็นว่าทั้งมนุษย์และช้างสามารถทอดตัวเป็นสะพานให้ศาสนิกชนผู้มีจิตเป็นกุศลได้เดินข้ามไปเพื่อสั่งสมบุญ เมื่อการบริจาคสำเร็จตามเป้าประสงค์ แฟนคลับจึงกลายเป็นผู้ให้ชีวิตใหม่แก่พลายพลอยทอง บทบาทดังกล่าวปรากฏจากคำว่า “ลูกบุญธรรม” ซึ่งเป็นสถานะใหม่ของพลายพลอยทอง สถานะนี้มีแฟนคลับเป็น “พ่อแม่บุญธรรม” โดยปริยาย

ประการต่อมา การใช้เสียงของช้างในเพลงต่อมา เพลงนี้ใช้เสียงของฟังกูเนียร์ เพื่อเล่าถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เผชิญ ดังสรรคำเพื่อสื่อถึงความรุนแรงของภัยพิบัติว่า “ถล่มทลาย” และสรรคำเพื่อนำเสนอผลกระทบที่ตามมาว่า “(ฝนหลัง)น้ำรั่ว” และ “พื้นที่น้ำไหล” จากนั้นจึงสรรคำที่แสดงความวิตกกังวลของช้างดังว่า “กลัวอยู่ไม่ได้” โดยคำว่า “กลัว” สื่อถึงความวิตกกังวลอย่างชัดเจน และใช้ประโยคขอร้องว่า “ช่วยแก้ไขด้วยเทอญ” เจตนาที่ทราบจากคำว่า “ช่วย” และ “เทอญ” ซึ่งหมายถึง เกิด คำหลังนี้ใช้วิงวอนเพื่อให้บรรลุนิเวศประสงคตามความตั้งใจ การใช้เสียงของช้างมีเจตนาเพื่อให้สัตว์ได้สื่อสารกับมนุษย์โดยตรง นำไปสู่การบอกเล่าปัญหาและวอนขอความเมตตา มนุษย์จึงมีสัตว์อย่างช้างเป็นสะพานบุญให้ได้สั่งสมบุญตามความเชื่อของตน

7) **ช้างบ้าน คือ ที่พึ่งของควาญและชาวช้าง** พบในเพลง 5 เพลง คิดเป็นร้อยละ 17.86 ของเพลงทั้งหมด เพลงเหล่านี้นำเสนอว่า ช้างคือผู้ที่รับงานจ้างและได้รับความเมตตาจากผู้หลักผู้ใหญ่เป็นเงินทอง เป็นผู้ที่สร้างความเจริญแก่ควาญ และเป็นที่พึ่งของคนเลี้ยงช้าง โดยช้างที่นำเสนอภาพลักษณ์นี้ ได้แก่ กล้วยบัวบาน ดาวมงคล แผลดทองคำและทองแท่ง และพังอัมบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลง “ช้างดาวมงคล” ของหนึ่ง วิลัยลักษณ์ (Wilailak, 2021b) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

... ดาวเป็นช้างแสนรู้ขอให้มิกล้วยกิน

งานบุญงานเพลขอให้บอก

งานกินเลี้ยงยังขอบดาวสุดแสนจะฟิน

ผู้ใหญ่ท่านเมตตาให้ทรัพย์สิน

อีกพระอาจารย์คอยเมตตาเป็นอาจิณ

ดาวจะคลานกับดิน ไปนอนกินให้สะใจ

เพลง “ชูปตรบัวบาน” ของมิน สุธาทิพย์ (Suthathip, 2021a) มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ช้างกล้วยบัวบานคชสารชูเปอร์สตาร์

โด่งดังก้องฟ้าชื่อเสียงดังทั่วธานี ...

เอฟซีให้หมดทั้งใจชาวช้างทั้งหลายพึงบารมี

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะที่พึ่งของควาญและชาวช้าง นำเสนอด้วยกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก การใช้เสียงของช้าง เพื่อสื่อสารกับผู้ฟังโดยตรงเรื่องการรับงานจ้างและการกล่าวขอบพระคุณผู้ใหญ่ที่เมตตา ตัวอย่างแรกให้ช้างพลายโฆษณาด้วยตนเองว่า ตนเองสามารถรับงานจ้างแบบใดได้บ้าง จึงพบการสรรคำชื่องานที่ช้างสามารถไปร่วมแสดงได้ ได้แก่ “งานบุญ” “งานเพล” และ “งานกินเลี้ยง” ซึ่งเป็นงานบุญตามประเพณี งานเลี้ยงเพลพระ และงานกินเลี้ยงในโอกาสสำคัญ งานดังกล่าวครอบคลุมทั้งงานของฆราวาสและภิกษุ การไปงานเหล่านี้ทำให้ช้างได้รับทั้งอาหารและค่าจ้าง ดังพบการสรรคำอย่างตรงไปตรงมาถึงสิ่งที่ได้รับ ได้แก่ “กล้วย” และ “ทรัพย์สิน” หรือใช้การสรรคำที่มีความหมายกว้าง ๆ ว่า “[ความ]เมตตา” แทนสิ่งดังกล่าว เพื่อสื่อถึงสิ่งเดียวกัน เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ช้างมีอาหารบริโภคและนำรายได้มาสู่ความอยู่และครอบครัว

ประการต่อมา การใช้มูลบทในประโยค “ชาวช้างทั้งหลายพึงบารมี” ประโยคนี้นี้ละชื่อพลายบัวบานซึ่งเป็นช้าง “ซูเปอร์สตาร์” ไป การวิเคราะห์มูลบทนี้ทำให้ทราบเนื้อความที่มีมาก่อน 2 ส่วน ส่วนแรก คือ พลายบัวบานเป็นช้างที่มีบารมีและสามารถเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นได้ ส่วนต่อมา คือ ชาวช้างมีเป็นจำนวนมากและเป็นกลุ่มคนที่ต้องการพึ่งช้าง คนทั้งหลายเหล่านี้จึงได้มา “พึงบารมี” ของพลายบัวบาน

บทสรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาพลักษณ์ของช้างบ้านในบทเพลงไทยร่วมสมัย ซึ่งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2565 เฉพาะเพลงที่มีการรับชมตั้งแต่ 10,000 ครั้งขึ้นไป จำนวน 28 เพลง ผลการศึกษาพบภาพลักษณ์ช้างบ้านในเนื้อเพลงดังกล่าวหลายภาพลักษณ์ เมื่อคัดสรรเฉพาะภาพลักษณ์ที่พบในเพลงตั้งแต่ 5 เพลงขึ้นไป ปรากฏอยู่ 7 ภาพลักษณ์ สามารถจัดอันดับจากมากไปหาน้อยตามร้อยละของเพลงที่นำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ช้างบ้าน คือ ผู้ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น พบร้อยละ 92.86 ของเพลงทั้งหมด อันดับที่ 2 ช้างบ้าน คือ ผู้ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย พบร้อยละ 50 ของเพลงทั้งหมด อันดับที่ 3 ประกอบด้วยภาพลักษณ์ต่าง ๆ 3 ประการ ได้แก่ ช้างบ้าน คือ ผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา ผู้สร้างสิริมงคลแก่ความอยู่และผู้พบเห็น และผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดสุรินทร์และชาติไทย ภาพลักษณ์เหล่านี้แต่ละด้านพบร้อยละ 28.57 ของเพลงทั้งหมด อันดับที่ 4 ช้างบ้าน คือ สะพานบุญของศาสนิกชน พบร้อยละ 25 ของเพลงทั้งหมด และอันดับสุดท้าย ช้างบ้าน คือ ที่พึ่งของความอยู่และชาวช้าง พบร้อยละ 17.86 ของเพลงทั้งหมด

ผลการวิจัยข้างต้นนำไปสู่การอภิปรายผลในทางวิชาการ ตลอดจนในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังนี้

ในทางวิชาการ งานวิจัยนี้ช่วยขยายขอบเขตข้อมูลวิจัยในกลุ่มวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับช้างให้กว้างขึ้น จากเดิมที่ศึกษาด้วยบทประเภทรณคดีโบราณ นิทาน นวนิยาย และสารคดี ขยายไปสู่วรรณกรรมกลุ่มใหม่อย่างบทเพลงไทยร่วมสมัย ซึ่งมีเป็นจำนวนมากที่ผลิตขึ้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวของช้างโดยตรง และยังช่วยขยายประเด็นวิจัยเกี่ยวกับช้างในตัวบทวรรณกรรม จากเดิมที่ศึกษาประเด็นทางภาษา ทางการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย และศึกษาประเด็นทางวรรณคดีด้านฉันทลักษณ์ แนวคิด และกลวิธีในการเฉลิมพระเกียรติ ค่านิยม ความเชื่อ ความสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์ และบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรม ขยายไปสู่ประเด็นใหม่เรื่องภาพลักษณ์ของช้าง แม้ผลการวิจัยบางส่วนที่ผ่านมาจะคาบเกี่ยวกับประเด็นเรื่องภาพลักษณ์ของช้างอยู่บ้าง แต่เป็นการมุ่งศึกษาในแง่อัตลักษณ์ และภาพสะท้อนสังคม อีกทั้งข้อค้นพบที่ได้เป็นภาพช้างป่าในโลกจินตนาการ หรือภาพช้างบ้านของชนชั้นสูงเพียงเชือกเดียวในโลกของความเป็นจริงที่มีชีวิตอยู่เมื่อหลายทศวรรษที่ผ่านมา และภาพดังกล่าวมีทั้งด้านบวกและด้านลบตามอิทธิพลของโครงเรื่องเดิมในนิทาน หรือตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ต่างจากงานวิจัยนี้ที่เลือกศึกษาเรื่องราวของช้างบ้านจำนวนมากในยุคปัจจุบัน โดยช้างกลุ่มดังกล่าวเป็นช้างที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสมาชิกในครอบครัวของพลเมืองไทยที่มีสถานะเป็นชนชายขอบ และศึกษาเรื่องราวดังกล่าวจากมุมมองของประชาชนทั่วไปซึ่งทำหน้าที่ผลิตตัวบท ทั้งนี้ภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของช้างบ้านที่ค้นพบล้วนเป็นภาพลักษณ์เชิงบวก เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงเป็นกลุ่มคนที่รักและชื่นชอบช้างเป็นอย่างยิ่ง จึงนำเสนอภาพลักษณ์ของช้างบ้านไทยในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งในลำดับต่อมาได้ทำให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของช้างบ้านที่มีต่อมนุษย์ในหลายมิติ ดังได้อภิปรายประเด็นดังกล่าวแต่ละมิติต่อไปนี้

มิติแรก คือ มิติทางสังคม พิจารณาจากภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อค้นพบนี้อยู่ 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นรูปลักษณ์ กับ คุณลักษณะและพฤติกรรมของช้าง ส่วนหลังได้รับการเน้นย้ำมากกว่าส่วนแรกเกินสองเท่า ด้วยเพลงที่นำเสนอความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นรูปลักษณ์ช้างมีร้อยละ 35.71 ของเพลงทั้งหมด ในขณะที่เพลงซึ่งนำเสนอความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของช้างมีสูงถึงร้อยละ 82.14 ของเพลงทั้งหมด จุดเน้นดังกล่าวสัมพันธ์กับพฤติกรรมของควาญที่มักบันทึกและเผยแพร่วิถีทัศน์เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวันของช้างในสื่อออนไลน์ และสัมพันธ์กับพฤติกรรมของแฟนคลับ นักประพันธ์เพลงซึ่งเฝ้าติดตามชมวิถีชีวิตช้างบ้านมานานจากสื่อดังกล่าว กระทั่งสามารถจดจำคุณลักษณะและพฤติกรรมของช้างแต่ละเชือกได้เป็นอย่างดี ก่อนนำมาถ่ายทอดเป็นบทเพลง

ประเด็นต่อมา รูปลักษณ์ข้างพลายและข้างพังที่ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็นได้รับการขับเน้นต่างกัน ข้างพลายได้รับการเชื่อมโยงไปยังตำราคุณลักษณะ ขณะที่ข้างพังได้รับการนำเสนอเรื่องความสมบูรณ์ของร่างกายและการแต่งกายที่ทันสมัยหรือมีสีสันสะดุดตา การนำเสนอเช่นนี้เป็นความพยายามยกย่องข้างพลายให้เป็นข้างมงคล มีบุญญาบารมีตามความเชื่อเรื่องข้างคุณลักษณะที่มีมาในสังคมไทย เพื่อให้ผู้ที่สนใจต้องการชื่นชมและพบเห็นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตน ขณะที่ข้างพังได้รับการชื่นชมเรื่องความงามด้านรูปลักษณ์และการแต่งกาย ด้วยรูปลักษณ์ดังกล่าวสื่อถึงการมีอาหารบริโภคที่เพียงพอ และการแต่งกายที่แปลกตาเช่นนี้ในบริบทการออกงานจ้าง ช่วยสร้างความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้พบเห็น

ประเด็นที่สาม ความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของข้างในบริบทชีวิตประจำวันมีมากกว่าความรู้สึกดังกล่าว ที่มีต่อข้างในบริบทการแสดงโชว์ประมาณ 4 เท่า กล่าวคือความสุขและความเพลิดเพลินใจส่วนแรกพบในเพลงร้อยละ 67.86 ของเพลงทั้งหมด ขณะที่ความสุขและความเพลิดเพลินใจส่วนหลังพบในเพลงร้อยละ 17.86 ของเพลงทั้งหมด ข้อมูลนี้สอดคล้องกับแนวทางการทำงานของทนายที่มักบันทึกวิถีทัศนวิถีชีวิตข้างในแต่ละวัน แล้วเผยแพร่เป็นประจำในสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้ชมมีโอกาสพบเห็นข้างในบริบทชีวิตประจำวันมากกว่าบริบทการแสดงโชว์ซึ่งเกิดขึ้นตามวาระ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ที่สะดวกเสพสื่อทางช่องทางออนไลน์มากกว่าการเดินทางไปชมการแสดงข้างด้วยตนเองที่หมู่บ้านข้างในจังหวัดสุรินทร์ จึงส่งผลต่อการนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันของข้างไปประพันธ์ในบทเพลงมากกว่าการใช้เนื้อหาจากบริบทการแสดง

ประเด็นที่สี่ วิถีทัศนวิถีชีวิตข้างที่ให้ความสุขและความเพลิดเพลินใจแก่ผู้ชม นำเสนอทั้งในสื่อเก่าอย่างโทรทัศน์และสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก ช่องยูทูบ และไลน์ แต่สื่อใหม่ได้รับการกล่าวถึงในเพลงมากกว่าสื่อเก่า เนื่องจากสื่อใหม่เปิดโอกาสให้ทนายข้างเป็นเจ้าของช่อง สามารถผลิตและเผยแพร่วิถีทัศนเพื่อสื่อสารกับผู้ชมได้อย่างสม่ำเสมอ และยังเปิดพื้นที่ให้ทนายและผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กันสองทางสามารถตอบสนองความต้องการของทนายและผู้ชมได้ดีกว่า สื่อใหม่จึงได้รับความนิยมมากกว่าสื่อเก่าและกล่าวถึงมากกว่าในเนื้อเพลง ส่วนสื่อเก่ามีเจ้าของเป็นคนนอกที่ไม่ใช่เจ้าของข้าง จึงเลือกนำเสนอเรื่องราวของข้างเป็นบางเวลา และเผยแพร่เนื้อหาผ่านช่องทางที่เป็นการสื่อสารทางเดียว ทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ชม จึงเป็นที่นิยมและกล่าวถึงน้อยกว่า

ประเด็นสุดท้าย ความสุขและความเพลิดเพลินใจจากการพบเห็นข้างมีเพียงแต่ถูกกล่าวถึงในเนื้อเพลงเท่านั้น แต่ยังพบหลักฐานได้คลิป์วิดีโอในเว็บไซต์ยูทูบซึ่งให้พื้นที่แก่ผู้ชมทุกคนมาแสดงความคิดเห็น เช่น ชาวไทยซึ่งใช้ชื่อบัญชี “@user-wi4hs8v19b” แสดงความคิดเห็นได้วิดีโอที่ศิลปินเพลง “เจ้าหญิงสุพรรณษา” ว่า “...คลิป์ข้างศรีทพไทยทุกวันๆๆๆ มีความสุข ได้ยิ้มหัวเราะ รักทุกชีวิตที่ศรีทพไทย [อีโมติคอนรูปหัวใจ สีชมพูกำลังสั่น 1 ดวง รูปข้างสีเทาinga 2 เชือก และรูปดอกกุหลาบสีแดง 1 ดอก]” (See Suthathip, 2021b) หรือชาวต่างชาติผู้ใช้บัญชี “@joycesouvanavong1320” แสดงความคิดเห็นได้วิดีโอที่ศิลปินเพลง “บัวบานกลางใจ” ว่า “ชอบเพลงนี้มาก ฟังที่ไรน้ำตาจะตก โอเลิฟบัวบาน บัวบานอิสมาแยเฟรนด์... ชอบคุณนะค่ะที่ทำเพลงนี้ออกมา แม่อยู่อเมริกาค่ะ ... ผู้วิจัยปรับการสะกดคำในความคิดเห็นนี้ให้ตรงตามอักขรวิธีปัจจุบันของราชบัณฑิตยสถาน” (See Nannaphat, 2021) ความสุขและความเพลิดเพลินใจของผู้ชมที่เกิดจากการชมวิดีโอชีวิตข้าง และการฟังเพลงที่ผลิตขึ้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของข้าง นำเสนอด้วยกลวิธีการสรรคำอย่างตรงไปตรงมาว่า “มีความสุข” และนำเสนอด้วยการสรรคำที่เป็นกิริยาอาการซึ่งบ่งบอกว่ามีความสุขอย่างคำว่า “ได้ยิ้ม” และ “หัวเราะ” รวมถึงคำที่แสดงถึงความรู้สึกเชิงบวกต่อข้างว่า “โอเลิฟบัวบาน (ฉันรักบัวบาน)” นอกจากนี้ยังปรากฏคำที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างผู้ชมกับข้างดังกล่าวว่า “บัวบานอิสมาแยเฟรนด์ (บัวบานเป็นเพื่อนของฉัน)”

มิติที่สอง คือ มิติด้านวัฒนธรรม มี 2 ส่วน ส่วนแรก พิจารณาจากภาพลักษณ์ข้างบ้านในทางความเชื่อและศาสนาในฐานะผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา ผู้สร้างสิริมงคลแก่ความดีและผู้พบเห็น และสะพานบุญของศาสนิกชน

ภาพลักษณ์ข้างบ้านในฐานะผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนา เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานในสังคมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ความดีเจ้าของข้างยึดถือและปฏิบัติสืบมา สำนักข่าวไทย (Thai News Agency, 2020) รายงานเกี่ยวกับเรื่องนี้เมื่อปี พ.ศ. 2563 ว่า สาเหตุที่ข้างซึ่งมีภาพลักษณ์โดดเด่นด้านนี้อย่างพลายบัวบานร่วมตักบาตรในตอนเช้ากับเจ้าของข้าง มาเป็นเวลาเกือบ 2 ปีแล้ว เพราะนายตุ้ย ศาลางาม เจ้าของข้าง อายุ 71 ปี คิดไว้ว่า หลังพลายบัวบานรักษาตัวที่โรงพยาบาลข้างหายแล้ว จะให้พลายบัวบานทำบุญด้วยตนเอง เพื่อความเป็นสิริมงคล จึงฝึกให้พลายบัวบานตักบาตร หลังฝึกได้ไม่นาน พลายบัวบานก็สามารถทำได้และปฏิบัติเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อใดก็ตามที่ตนเข้าวัดทำบุญซึ่งเป็นวิถีที่ปฏิบัติเป็นประจำ พลายบัวบานจะไปด้วยกระทั้งคุ้นเคยกับพระในวัด เมื่อมีงานบุญ เช่น งานกฐิน บัวบานจะทำหน้าที่ลากรถเครื่องกฐินเป็นประจำ การกระทำดังกล่าวของข้างสามารถนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้ร่วมสืบทอดพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี กระทั่งเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น จนนำมาประพันธ์เป็นเนื้อร้องในเพลงหลายเพลงเพื่อบันทึกความพิเศษนี้เอาไว้ และจากการสืบค้นเพิ่มเติมในสื่อออนไลน์ยังพบว่า มีข้างเชือกอื่นที่สามารถทำกิจกรรมเดียวกันนี้ได้ เช่น พลายดาวมงคล

ส่วนภาพลักษณ์ช้างในฐานะผู้สร้างสิริมงคลแก่ควาญและผู้พบเห็น เป็นสิ่งหนึ่งที่สัมพันธ์แน่นแฟ้นกับรากวัฒนธรรมไทยและสามารถตอบสนองต่อคนในสังคมไทยปัจจุบันได้ดี อารีย์ ทองแก้ว (Thongkaew, 2008, p.32-34) กล่าวถึงช้างในฐานะสัตว์มงคลว่า ช้างมีบทบาทสำคัญมาช้านานในวรรณคดีพุทธศาสนา เช่น ช้างปัจจัยนาเคนทร์เป็นผู้บันทาลความอุดมสมบูรณ์แก่บ้านเมือง หรือพญาฉัททันต์ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้าอมตลงงาทั้งคู่แก่พรานเพื่อเป็นปัจจัยให้ได้สัพพัญญุตญาณ ช้างช้างต้นเป็นสัตว์สิริมงคลและเป็นสัตว์ที่ปรารถนาอุดมคติสูงสุดเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชน การมีอยู่ของช้างเป็นเรื่องที่เป็นมงคลแก่ประชาชน เมื่อพิจารณาบทบาทช้างต้นของช้างตามท้าวอารีย์ ทองแก้วกล่าว ประกอบกับปัจจัยด้านความเชื่อต่าง ๆ ในสังคม เช่น การเป็นช้างลักษณะดีมีรูปลักษณะตามตำรา การมีกำเนิดพิเศษเป็นช้างเผือกคู่แรกของโลก และการมีชื่อเป็นมงคล เช่น “บัวบาน” สื่อถึงดอกไม้มงคลและเป็นสัญลักษณ์แทนการตรัสรู้ในพุทธศาสนา “ดาวมงคล” และ “อุ้มบุญ” สื่อถึงสิริมงคลและบุญกุศลที่ได้รับ “ชื่นใจ” สื่อถึงความสุขใจ และ “ทองแท่ง” กับ “ทองคำ” สื่อถึงความมั่งคั่ง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นที่ปรารถนาของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ปัจจัยเหล่านี้ที่เกี่ยวกับความเชื่อของคนในสังคม ล้วนทำให้ภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะผู้สร้างสิริมงคลแก่ควาญและผู้พบเห็นปรากฏชัดและได้รับการเน้นย้ำหลายครั้งในบทเพลง

ด้านภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะสะพานบุญของศาสนิกชน เกิดจากเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อช้างโดยตรง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงบทบาทของศาสนิกชนที่ดีผู้มีเมตตาธรรมต่อสัตว์โลกตามความเชื่อเรื่องการทำทานและกุศลกรรมจากการทำดี เช่น การร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยให้ช้างสามารถรักษาตัวจนมีสุขภาพที่ดี หรือเพื่อช่วยขจัดอุปสรรคต่าง ๆ แก่ช้าง ทำให้ช้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการช่วยกตัญญูหรือส่งต่อโพสดีในโลกออนไลน์ เพื่อให้ช้างยังคงเป็นที่สนใจต่อไปและมีรายได้ทางอ้อมจากการช่วยเหลือดังกล่าว กรณีช้างเป็นสะพานบุญอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมาก คือ การร่วมบริจาคเงินเพื่อซื้อพลายพลอยทองกลับคืนสู่ครอบครัว เฟซบุ๊ก “Elephants and the Wisdom of Kuy ช้าง กูย และคนรักช้าง” (2021) สรุปความเรื่องนี้ไว้ว่า พลายพลอยทองต้องถูกจำหน่ายออกไปตามความเชื่อโบราณของชาวกูย แพนคลับช้างเชือกนี้จึงร่วมใจกันบริจาคเงินมาอย่างต่อเนื่อง รวมเป็นเงินทั้งสิ้นสองล้านบาท เพื่อนำไปซื้อพลายพลอยทองกลับคืนมา จากนั้นจึงรับช้างเชือกนี้เข้าสู่โครงการคชอาณาจักร จังหวัดสุรินทร์ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ให้พลายพลอยทองได้เป็นช้างของแผ่นดินสืบไปภายใต้การดูแลขององค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย นอกจากการร่วมบริจาคครั้งสำคัญนี้แล้ว จากการสังเกตในช่องยูทูบและเฟซบุ๊กของควาญ ยังพบการบริจาคในแต่ละวันของแพนคลับที่ส่งไปถึงช้างผ่านควาญอีกด้วย โดยควาญจะประกาศชื่อผู้บริจาคเพื่อขอบคุณ ขณะถ่ายทอดสดวิถีชีวิตช้างทางเฟซบุ๊กในแต่ละวัน

มิติทางวัฒนธรรมอีกส่วนหนึ่ง พิจารณาจากภาพลักษณ์ช้างบ้านในทางประวัติศาสตร์ ในฐานะผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดสุรินทร์และชาติไทย ตำนานช้างจังหวัดสุรินทร์เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญ 2 เรื่อง ดังนี้ เหตุการณ์แรก บันทึกไว้ในเอกสารประวัติศาสตร์ที่เรียบเรียงขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 ชื่อ พงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน (Amornwongwichit, 1996, p.10-11) ซึ่งเล่าถึงชาวกูยกลุ่มหนึ่งที่ใช้ทักษะคล้องช้าง ช่วยจับช้างเผือกแตกโรง ถวายคืนสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศมรินทร์ กษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าเมืองปกครองบ้านเมืองแถบอีสานใต้ ซึ่งรวมถึงเมืองสุรินทร์ ชาวกูยผู้สืบทอดอาชีพเลี้ยงช้างต่อจากบรรพบุรุษ จึงภูมิใจมากกับบทบาทดังกล่าวของบรรพชน เพลง “อ้อมกอดศรีท้าวไทย” นำเสนอความภูมิใจนี้ว่า “เผ่าพันธุ์ส่วยสะท้านปฐพี กึกก้องธานีมาแต่ปางบรรพ์” (Suthathip, 2021c) เพื่อสื่อถึงบรรพบุรุษชาวกูยในตำนานช้างเผือกแตกโรง ผู้สร้างชื่อเสียงลือเลื่องไปถึงราชสำนักไทยในอดีต และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนเหตุการณ์ต่อมา คือ งานแสดงช้างของจังหวัดสุรินทร์ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีกว่า 6 ทศวรรษนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ถือเป็นอีกบริบทหนึ่งที่ทำให้เห็นบทบาทชาวกูยผู้ฝึกช้างเพื่อแสดงในงานดังกล่าว ช้างสุรินทร์จึงมีบทบาทในเรื่องนี้และกลายเป็นพันธกิจหลักที่ต้องรักษาสืบไป จึงเกิดภาพลักษณ์ในฐานะผู้สืบทอดตำนานช้างของจังหวัดขึ้นมา ส่วนภาพลักษณ์ของช้างบ้านในฐานะผู้สืบทอดตำนานช้างของชาติเกิดจากมุมมองที่ประชาชนมีต่อช้างในฐานะสัตว์ประจำชาติ การมีอยู่ของช้างสุรินทร์ในปัจจุบันถือเป็นสิ่งที่ช่วยให้การผลิตซ้ำประวัติศาสตร์ชาติส่วนที่คนไทยภูมิใจมากยิ่งขึ้น อย่างเหตุการณ์ยุทธหัตถีประกาศอิสรภาพจากพม่าสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการแสดงช้างในงานประจำปีของจังหวัด โดยมีช้างสุรินทร์รับบทบาทเป็นช้างทรงของกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ไทยตอนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ช้างบ้านที่นี้จึงกลายเป็นผู้สืบทอดตำนานช้างไทย ทำให้ประวัติศาสตร์ชาติเป็นรูปธรรม และทำให้การกล่าวอ้างว่า ช้างเป็นสัตว์ประจำชาติไทยยังคงเป็นจริงให้คนไทยได้อ้างอิงภูมิใจต่อไป

มิติสุดท้าย คือ มิติด้านเศรษฐกิจ พิจารณาจากภาพลักษณ์ช้างบ้านในฐานะที่พึ่งของควาญและชาวช้าง และเป็นผู้ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ภาพลักษณ์ดังกล่าวเกิดจากช้างและควาญสามารถหารายได้จาก 2 ช่องทางหลัก คือ การรับงานจ้างและช่องทางออนไลน์ การรับงานจ้างเกิดขึ้นในหลายบริบท โดยเฉพาะการรับจ้างแห่นาคซึ่งเป็นงานบุญประเพณีที่นิยมจ้างช้างไปร่วมขบวนแห่ให้นาคนั่ง ด้วยเชื่อว่าได้บุญมากและแสดงถึงความมีฐานะครอบครัว โดยปกติเรื่องค่าจ้างช้างเป็นการตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างกับควาญไม่ประกาศราคาไว้ชัดเจน แต่จากการสืบค้นเรื่องค่าจ้างช้างแห่นาคจากจังหวัดสุรินทร์พบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2552 ช้างได้รับค่าจ้าง 20,000 บาท เพื่อเดินทางข้ามจังหวัดไปแห่นาคที่จังหวัดชลบุรี (MGR Online, 2009) ส่วนค่าจ้าง

ช้างไปแสดงในงานช้างประจำปีของจังหวัดในปี พ.ศ. 2560 อยู่ที่ 4,000 บาท/ช้าง 1 เชือก/การแสดง 2 วัน (Matichon, 2017) ด้านรายได้จากช่องทางออนไลน์ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างช้างพลายบัวบาน ซึ่งมีความรู้เสีย-สิงห์เป็นเจ้าของ ความรู้ช้างเชือกนี้มีช่องทางออนไลน์หลายช่องทางเพื่อการหารายได้ เช่น ช่องยูทูบ “Elephant Thailand” ซึ่งมีผู้ติดตามกว่า 1.06 ล้านบัญชี และมีการรับชมกว่า 643 ล้านครั้ง (Elephant Thailand, 2023a) เฟซบุ๊ก 2 ชื่อ คือ เฟซบุ๊ก “บัวบาน FC Buaban” ซึ่งมีผู้ติดตาม 742,000 บัญชีและมีผู้กดชื่นชอบ 233,000 บัญชี (Buaban FC Buaban, 2023) กับเฟซบุ๊ก “Elephant Thailand” ซึ่งมีผู้ติดตาม 154,000 บัญชีและมีผู้กดชื่นชอบ 50,000 บัญชี (Elephant Thailand, 2023b) และยังมีไลน์อีกด้วย ความรู้ช้างใช้ช่องทางเหล่านี้เผยแพร่คลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของช้าง และจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ เกี่ยวกับช้าง ทั้งวัตถุมงคล เช่น ตะขอ ปะคำ แหวน และสินค้าร่วมสมัย เช่น เครื่องประดับ เสื้อ กระเป๋าผ้า หรือสายรัดข้อมือ แม้ความสำเร็จของการดูแลพลายบัวบานจะไม่ได้ประกาศผลประกอบการไว้ให้สามารถสืบค้นได้ แต่สามารถทราบทางอ้อมจากการที่ความรู้ช้างเชือกอื่น ๆ ดำเนินตามแนวทางของความรู้พลายบัวบาน เช่น ความรู้ช้างกว่า 200 เชือกเปิดช่องยูทูบเป็นของตนเอง (Thaipost, 2023) นอกจากนี้จากการสืบค้นยังพบการแบ่งปันอาหารช้างที่ได้รับแก่ช้างเชือกอื่น ๆ เพื่อช่วยให้มีอาหารบริโภคเพิ่ม หรือช่วยเผยแพร่วิถีทัศน์เกี่ยวกับช้างเชือกอื่น ๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในกลุ่มคนที่ชื่นชอบช้าง หรือช่วยขอความช่วยเหลือให้ในกรณีพลายพลอยทองดังได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น นอกจากช้างจะเป็นที่พึ่งของความรู้และชาวช้างแล้ว ช้างยังส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยอีกด้วย เพราะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ชื่อช้างหรือให้ช้างเป็นส่วนสำคัญ ยกตัวอย่าง งานแสดงช้างประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ เช่น ปี พ.ศ. 2565 งานนี้จัดขึ้นต่อเนื่อง 12 วัน แต่เก็บบัตรเข้าชมการแสดงของช้างที่จัดขึ้นเพียง 2 วัน คนละ 250 บาท เพื่อนำรายได้เข้าสู่จังหวัด (Bangkokbiznews, 2022) หรือโครงการโลกของช้าง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดสุรินทร์ บนพื้นที่ 500 ไร่ โครงการนี้แบ่งพื้นที่เป็น 8 ส่วน ภายในมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น สนามแสดงช้าง โรงภาพยนตร์ พิพิธภัณฑ์ และกิจกรรมท่องเที่ยวแบบปกติและแบบผจญภัย โดยสถานที่แห่งนี้ยังอยู่ใกล้ศูนย์คชศึกษาซึ่งเปิดการแสดงช้างให้นักท่องเที่ยวซื้อบัตรเข้าชมวันละ 2 รอบอีกด้วย (Long Thang Pai Thiaw, 2022) กิจกรรมและสถานที่ดังกล่าวช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้สู่ความรู้ผู้ค้าในพื้นที่ชุมชนโดยรอบ และจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ช้างบ้านในยุคปัจจุบันมีภาพลักษณ์สำคัญหลายประการซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภาพลักษณ์เชิงบวก ตรงข้ามกับภาพลักษณ์ด้านลบในอดีตที่เป็น “ยุคช้างขอลานช้างถนน” ภาพลักษณ์ด้านบวกเหล่านี้สำคัญต่อช้าง ชาวช้าง จังหวัดสุรินทร์ และประเทศไทย ทำให้เกิดการรับรู้เรื่องช้างในมุมมองใหม่ที่ไม่เป็นลบเช่นในอดีต การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ดังกล่าวเกิดจากความเข้าใจที่มีมากขึ้นของมนุษย์ที่มีต่อช้าง ด้วยมนุษย์ได้รับรู้เรื่องราวในชีวิตและความเป็นอยู่ของช้างและชาวช้างรอบด้านมากขึ้น ทั้งจากสื่อเก่าและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ นับเป็นอิทธิพลของสื่อในยุคปัจจุบันที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีต่อสัตว์ และระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ทางเดินก้าวสำคัญต่อไปที่ควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ การหารื้อร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมให้ช้างบ้านทุกกลุ่ม ไม่เฉพาะแต่ช้างแสดงที่มีชื่อเสียง ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะความสำเร็จหนึ่งของการดูแลช้างย่อมสะท้อนถึงระดับของคุณภาพชีวิตและจริยธรรมของมนุษย์และสังคม เมื่อช้างได้ช่วยเหลือมนุษย์ในหลายด้านแล้วทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ มนุษย์จึงควรดูแลช้างเป็นอย่างดี เพื่อให้การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ประจำชาตินี้ได้เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืนสืบไป

References

- Ajchariyabodee, W. (2020). The Role of Control: Relations in Elephant Pacification Poems. *Vannavidas*, 20(2), 29-62. <https://so06.tcithaijo.org/index.php/VANNAVIDAS/article/view/241711>.
- Ajchariyabodee, W. (2021). Social Ideology in Elephant Pacification Poems. *Journal of Thai Studies*, 17(2), 73-99. <https://so04.tcithaijo.org/index.php/TSDJ/article/view/264256/178765>.
- Amornwongwichit, M. (1996). *Phong Sawadan Huamueang Monthon Isan* [Chronicle of Cities in the Northeastern Region]. 6th edition. Bangkok: Watcharin Printing.
- Assawachaichan, S. (2017). *Chang Thai* [Thai Elephants]. 2nd Edition. Nonthaburi: Plataphian.
- Bangkokbiznews. (2022, November 10). *Thiaw Ngan Chang Surin Prachampi 2565 Chek-in Kan Sadaeng Chang Thi Ham Phlat!* [Visit 2022 Elephant Round-up Festival, Check-in Unforgettable Elephant Show]. <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1037172>.
- Batik, P. (2021a, March 25). *FC Buaban* [Buaban's Fans] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=EJ5OGtawhF0>.
- Batik, P. (2021b, March 28). *Lae Plai Buaban* [Lae-Style Recitation on a Male Elephant Entitled 'Buaban']. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Qz3jSpl55cY>.
- Batik, P. (2021c, July 9). *Chuenchai, Buaban, Nano*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=a_jFO2S5pw.
- Buaban FC Buaban. (2023). *Buaban FC Buaban*. [Facebook page]. Facebook. Retrieved August 1, 2023, from: <https://www.facebook.com/Elephantbuanan/>.

- Chaiaiam, N. (2021). Invocation in the Elephant Pacification Poems: A Study of the Form of Literature and Context. *Fa Nuea Journal*, 12(2), 55-74. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/FaNJ/article/view/256465/171417>.
- Chaiaiam, N. (2022a). A Study of the Elephant Pacification Poems of his Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great as Eulogy. *Parichart Journal*, 35(3), 250-268. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/252838/175462>.
- Chaiaiam, N. (2022b). The Significance of Gods in the Elephant Pacification Poems. *Humanities and Social Sciences Journal Ubon Ratchathani University*, 13(1), 158-188. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_ubu/article/view/252304/172656.
- Chantharak, P. (2021, May 4). *Long Rak Buaban* [Fall for Buaban]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Kz0YAZJx1jQ>.
- Collins. (2023). *Collins Online Dictionary*. <https://www.collinsdictionary.com/>.
- Elephants and the Wisdom of Kuy Chang Kuy Lae Khon Rak Chang. (2021, September 10). *Phlai Phloithong* [Phloithong, a Male Elephant]. [Status update]. Facebook. <https://m.facebook.com/elephants.kuylover/posts/138549285147930/>.
- Elephant Thailand. (2023a). *Elephant Thailand*. [Youtube channel]. YouTube. Retrieved August 1, 2023, from: <https://www.youtube.com/@ElephantThailand/featured>.
- Elephant Thailand. (2023b). *Elephant Thailand*. [Facebook page]. Facebook. Retrieved August 1, 2023, from: <https://www.facebook.com/BUABANELEPHANT/>.
- Juajan, J. (2012). Surin Elephants. *Arts and Culture Journal of the Lower Moon River*, 7, 98-103.
- Kapook. (2009, October 9). *Thum 15 Lan Sang Chumchon Chang Surin Haeng Raek Khong Lok* [Spending 15 Million Baht on Building a Surin Elephant Community, 1st Elephant Community in the World]. <https://travel.kapook.com/view5663.html>.

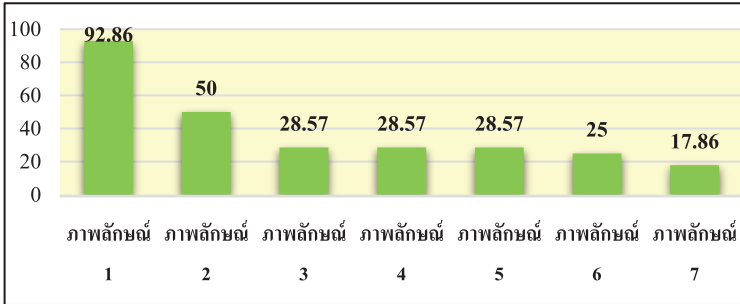
- Kittimahacharoen, S. (2017). The Story of Phlai Mongkol, an Ill-Fated Elephant: M.L. Boonlue Theppayasuwan's Interesting Documentary about Elephant's Life. In *Contemporary Literature*, 79-94. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- LIRT. (2010). *Kho Banyat Krungthepmahanakhon Rueang Kan Nam Chang Ma Ha Raidai Nai Khet Krungthepmahanakhon* [Bangkok's Legislation on the Control of Bringing Elephants to Earn a Living in the Bangkok Area]. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/143536?show=full>.
- Long Thang Pai Thiaw. (2022, September 6). *Khrongkan Lok Khong Chang Thi Thiaw Mai Changwat Surin* [Elephant World Project: Surin Province's New Tourist Attraction]. <https://com2ine.com/travel/world-of-elephant-at-surin-thailand/>.
- Matichon. (2017, November 19). *Siang Khruan Chak Khwan Chang Lang Sadaeng Ngan Chang Surin Chob Won Changwat Chai Kha Tua Phoem* [Mahout's Lament after Finishing Annual Elephant Round-up Festival, Begging the Province to Pay More]. https://www.matichon.co.th/region/news_737062.
- MGR Online. (2009, June 14). "Nak" Namnak Kwa 110 Kilokram Mai Mi Khrai Yom Hai Khi Kho "Mae" Tong Chang Chang Pha Khao Wat [Nobody Let over 110-kilogramme "Nak [Applicant]" Sitting on their Shoulders, His Mother Had to Hire an Elephant to Take Him to the Temple]. <https://mgronline.com/local/detail/9520000067002>.
- Na Kalasin, S. (2001). *A Comparison of Khmer Lexical Characteristics in Elephant Pacification Poems in Ayutthaya and Rattanakosin Periods*. [Unpublished Master's Thesis], Mahasarakham University.
- Nannaphat, Y. (2021, March 31). *Buaban Klang Chai* [Buaban in the Middle of the Heart]. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=spXaHeeKP_k.
- Office of the Royal Institute. (n.d.). *Photcananukrom Chabab Ratchabandittayasathan Pho So 2554* [Royal Institute's Thai Dictionary, 2011 A.D. Edition]. <https://dictionary.orst.go.th/>.

- Pakdeekham, S. (2004). Khun Thepkrawi's Elephant Pacification Poems: Through the Perspectives of Khmer Language and Literature. *Damrong Journal of the Faculty of Archeology Silpakorn University*, 3(5), 111-127. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/damrong/article/view/21207/18350>.
- Phiansamoe, K. F. (2022, August 2). *Fim-Suphansa Mittraphap Thi Taektang* [Film & Suphansa: A Friendship of Different Species]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=WaPmCtzCbFY>.
- PPTVHD36. (2018, March 13). 4 Yuk "Chang Thai" Sat Yai Khu Phaendin Chak Khunsuek Su Chang Cho [4 Eras of Thai Elephants: Huge Animals of the Kingdom Turning from Warriors to Elephant Show]. <https://rb.gy/8bxrf>.
- Robkhob, T. (2021a, April 23). *Chang Thai Phlai Buaban* [Buaban, a Thai Male Elephant]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=iqcr1Gut2Ew>.
- Robkhob, T. (2021b, April 28). *Phlai Dao Mongkhon Samcha* [Cha Cha Cha on a Male Elephant Entitled Dao Mongkhon]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=9SCu1ZeM66U>.
- Sienghom, A. (1997). *An Analysis of the Use of Symbolism in Nikhom Raiyawa's Literary Work*. [Master's Thesis, Thaksin University]. <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082543000223>
- Suthathip, M. (2021a, May 30). *Supta Buaban* [Buaban, a Superstar]. [Video]. YouTube. <https://youtu.be/4sFQBgjM1yw>.
- Suthathip, M. (2021b, June 26). *Chaoying Suphansa* [Princess Suphansa]. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=eg_0EHVe_A.
- Suthathip, M. (2021c, August 21). *Omkot Sithapthai* [The Embrace of Srithapthai Family]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=bDrU0uVLw5o>.

- Suthathip, M. (2022, February 17). *Pho Yai Phlai Sithapthai* [Srithapthai, a Grandfather Male Elephant]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OraVLHuSumc>.
- Thai News Agency. (2020, May 29). *Ruchak “Phlai Buaban” Chang Noi Sai Bat Khwanchai Khon Thang Prathet* [Getting to Know “Phlai Buaban,” a Male Elephant Giving Alms to Buddhist Monks, the Beloved One to the Whole Country]. <https://tna.mcot.net/tna-436262>.
- Thaipost. (2023, March 24). *Thiaw Dindaen Kotchasan Samphat Withi ‘Khon Kap Chang’* [Travel in the Land of Tuskers, To Absorb the Way of Lives of ‘Humans and Elephants’]. <https://www.thaipost.net/news-update/348041/>.
- Thongkaew, A. (2008). Elephants in Thai Culture. *Arts and Culture Journal of the Lower Moon River*, 3(1), 27-39.
- Wilailak, N. (2021a, February 1). *Khati Son Chai Nueng Wilailak* [Mind-Teaching Ethics by Neung Wilailak. [Youtube channel]. YouTube. Retrieved August 1, 2023, from: <https://www.youtube.com/@userlr8bu3ot5p/about>.
- Wilailak, N. (2021b, February 23). *Chang Dao Mongkon* [Dao Mongkon, an Elephant]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=l2R964UszTY>.
- Wilailak, N. (2021c, February 25). *Plai Buaban* (Bua Ba Buaban) [Buaban-a Male Elephant (Bua Ba Buaban)]. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=DgTJ4Yh_ujA.
- Wilailak, N. (2021d, March 2). *Phlai Phloithong* [Phloithong-A Male Elephant]. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=JokUx9_r9Jlc.
- Wilailak, N. (2021e, March 13). *Sao Kaem Pong Nong Umbun* [Umbun-the Puffy Cheek Girl]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JCKVPP1Yirc>.

- Wilailak, N. (2021f, March 29). *Chang Faet Phlai Thongkham Phlai Thongthaeng* [Thongkham and Thongthaeng: Twin Male Elephants]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=fokJYGryKGo>.
- Wilailak, N. (2021g, April 13). *Chunia Chang Noi* [Junior: A Little Elephant]. [Video]. YouTube. https://youtu.be/dlyl06_dKNFQ.
- Wongkirt, P. (2012). *Analysis of Elephants-Related Myths in Folk Tales of Surin-Based Kui People*. [Master's Thesis, Dhurakij Pandit University]. <https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/thesis/abst/145849.pdf>
- Woradejnaiyana, K. and Hongsuwan, P. (2020). "The Elephant in Isaan Literature: Assembly Created the Identity and Cultural Meaning." *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 233-246. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/234912/163677>.

ภาคผนวก

ภาพที่ 1: ร้อยละของเพลงที่นำเสนอภาพลักษณ์ช้างบ้านแต่ละภาพ

รายการอ้างอิงภาษาไทย

- อัญญิยบตี, วรณณญา. (2563). บทบาทการควมคุม: ควมสัมพันธ์เชิงอำนาจในคำฉันทุขฏฐิสังเวยกล่อมช้าง. *วรรณวิทัศน์*, 20(2), 29-62. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/VANNAVIDAS/article/view/241711>.
- อัญญิยบตี, วรณณญา. (2564). อุตมการณ์ทางสังคมในคำฉันทุขฏฐิสังเวยกล่อมช้าง. *วารสารไทยศึกษา*, 17(2), 73-99. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/TSDJ/article/view/264256/178765>.
- อมรวงศ์วิจิตร, หม่อม. (2539). *พงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์.
- อัสวไชยชาญ, สุวัฒน์. (2560). *ช้างไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ปลาตะเพียน.
- Bangkokbiznews. (2565, พฤศจิกายน 10). *เที่ยวงานช้างสุรินทร์ประจำปี 2565 เช้คอินการแสดงช้างที่ห้ามพลาด!*. <https://www.bangkokbiznews.com/news/newsupdate/1037172>.
- บาติก, พงษ์. (2564ก, มีนาคม 25). *FC บัวบาน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=EJ5OGtawhF0>.
- บาติก, พงษ์. (2564ข, มีนาคม 28). *แหล่งพลายบัวบาน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=Qz3jSpl55cY>.
- บาติก, พงษ์. (2564ค, กรกฎาคม 9). *ชื่นใจ บัวบาน นาโน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. https://www.youtube.com/watch?v=-a_jFO2S5pw.
- บัวบาน FC Buaban. (2566ก). *บัวบาน FC Buaban*. [เฟซบุ๊กเพจ]. เฟซบุ๊ก. สืบค้น สิงหาคม 1, 2566, จาก <https://www.facebook.com/Elephantbuanan/>.
- ใจเอี่ยม, ณัฐพล. (2564). ประณามพจนินคำฉันทุขฏฐิสังเวยกล่อมช้าง: การศึกษารูปแบบด้านการประพันธ์และเนื้อหา. *วารสารฟ้าเหนือ*, 12(2), 55-74. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/FaNJ/article/view/256465/171417>.

- ใจเอี่ยม, ญัฐพล. (2565ก). คำขวัญสี่สังเวยก้อมช้างรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ. *วารสารปาริชาติ*, 35(3), 250-268. <https://so05.tcithaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/252838/175462>.
- ใจเอี่ยม, ญัฐพล. (2565ข). ความสำคัญของเทพเจ้าในคำฉันท์ดุขสี่สังเวยก้อมช้าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 13(1), 158-188. https://so02.tcithaijo.org/index.php/human_ubu/article/view/252304/172656.
- จันทะรักษ์, ภาสกร. (2564, พฤษภาคม 4). *หลงรักบัวบาน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=Kz0YAZJx1jQ>.
- Elephants and the Wisdom of Kuy ช้าง กูย และคนรักช้าง. (2564, กันยายน 10). *พลาญพลอยทอง*. [สถานะปัจจุบัน]. เฟซบุ๊ก. <https://m.facebook.com/elephants.kuylover/posts/138549285147930/>.
- Elephant Thailand. (2566ก). *Elephant Thailand*. [ช่องยูทูบ]. ยูทูบ. สืบค้น สิงหาคม 1, 2566, จาก <https://www.youtube.com/@ElephantThailand/featured>.
- Elephant Thailand. (2566ข). *Elephant Thailand*. [เฟซบุ๊กเพจ]. เฟซบุ๊ก. สืบค้น สิงหาคม 1, 2566, จาก <https://www.facebook.com/BUABANELEPHANT/>.
- เจือจันทร์, จักรพงษ์. (2555). ช้างสุรินทร์. *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล*, 7, 98-103.
- Kapook. (2552, ตุลาคม 9). *หุ้ม 15 ล้านสร้างชุมชนช้างสุรินทร์แห่งแรกของโลก*. <https://travel.kapook.com/view5663.html>.
- กิตติมหาเจริญ, สหะโรจน์. (2560). เรื่องของช้างพลายมงคลผู้อภัพ: สารคดีชีวิตช้างที่นำศึกษาของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ใน *วรรณกรรมปัจจุบัน*, 79-94. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. (2553). *ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการนำช้างมาหารายได้ในเขตกรุงเทพมหานคร*. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/143536?show=full>.

- หลงไปเที่ยว. (2565, กันยายน 6). *โครงการโลกของช้าง ที่เที่ยวใหม่จังหวัดสุรินทร์*. <https://com2ine.com/travel/world-of-elephant-at-surin-thailand/>.
- มติชน. (2560, พฤศจิกายน 19). *เสียงครวญจากความขัง หลังแสดงงานช้างสุรินทร์จบ วอนจังหวัดจ่ายค่าตัวเพิ่ม*. https://www.matichon.co.th/region/news_737062.
- MGR Online. (2552, มิถุนายน 14). “นาค” น้ำหนักกว่า 110 กิโลกรัม ไม่มีใครยอมให้ขี่คอ “แม่” ต้องจ้างช้างพาเข้าวัด. <https://mgronline.com/local/detail/9520000067002>.
- ณ กาพลินธุ์, สุวรรณ. (2544). *การเปรียบเทียบลักษณะคำศัพท์ภาษาเขมรในวรรณกรรมดุขฎีสังเวยกล่อมช้างสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่เผยแพร่], มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นันทน์ภัส, หยด. (2564, มีนาคม 31). *บัวบานกลางใจ*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. https://www.youtube.com/watch?v=spXaHeeKP_k.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. <https://dictionary.orst.go.th/>.
- รักดีคำ, ศานติ. (2547). “ดุขฎีสังเวยกล่อมช้าง” ของขุนเทพกวี: มุมมองภาษาและวรรณคดีเขมร. *ดำรงวิชาการ*, 3(5), 111-127.
- เพียรเสมอ, ไข่มุก ฝนแก้ว. (2565, สิงหาคม 2). *ฟิล์มสุพรรณฯ มิตรภาพที่แตกต่าง*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. https://www.youtube.com/watch?v=WaPmCtz_CbfY.
- PPTVHD36. (2561, มีนาคม 13). 4 ยุค “ช้างไทย” สัตว์ใหญ่คู่แผ่นดินจากขุนศึกสู่ช้างโชว์. <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/77540>.
- รอบคอบ, ธานุวัฒน์. (2564ก, เมษายน 23). *ช้างไทยพลายบัวบาน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=iqcr1Gut2Ew>.
- รอบคอบ, ธานุวัฒน์. (2564ข, เมษายน 28). *พลายดาวมงคลสามขัว*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=9SCu1ZeM66U>.

- เสียงหอม, อวยพร. (2540). *วิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์ในวรรณกรรมของนิคม รายยวา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ]. <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082543000223>.
- สุราทิพย์, มীন. (2564ก, พฤษภาคม 30). *ซุปรบวบาน*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://youtu.be/4sFQBgiM1yw>.
- สุราทิพย์, มীন. (2564ข, มิถุนายน 26). *เจ้าหญิงสุพรรณษา*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. [https://www.youtube.com/watch?v=eg-_0EHVe_A].
- สุราทิพย์, มীন. (2564ค, สิงหาคม 21). *อ้อมกอดศรีทพไทย*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=bDrU0uVLw5o>.
- สุราทิพย์, มীন. (2565, กุมภาพันธ์ 17). *พ่อใหญ่พลายศรีทพไทย*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=OraVLHuSumc>.
- สำนักข่าวไทย. (2563, พฤษภาคม 29). *รู้จัก “พลายบวบาน” ช่างน้อยใส่บาตรขวัญใจคนทั้งประเทศ*. <https://tna.mcot.net/tna-436262>.
- ไทยโพสต์. (2566, มีนาคม 24). *เที่ยวดินแดนคชสาร สัมผัสวิถี ‘คนกับช้าง’*. <https://www.thaipost.net/news-update/348041/>.
- ทองแก้ว, อารีย์. (2551). *ช่างในวัฒนธรรมไทย. วารสารศิลปะและวัฒนธรรมเล่มแม่น้ำมูล*, 3(1), 27-39.
- วิไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ก, กุมภาพันธ์ 1). *คติสอนใจหนึ่ง วิไลลักษณ์*. [ช่องยูทูบ]. ยูทูบ. สืบค้น สิงหาคม 1, 2566, จาก <https://www.youtube.com/@user-lr8bu3ot5p/about>.
- วิไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ข, กุมภาพันธ์ 23). *ช่างดาวมงคล*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=l2R964UszTY>.
- วิไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ค, กุมภาพันธ์ 25). *พลายบวบาน (บ๊ว บ๊ะ บวบาน)*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. https://www.youtube.com/watch?v=DgTJ4Yh_ujA.
- วิไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ง, มีนาคม 3). *พลายพลอยทอง*. [วิดีโอ]. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=JOKUx9r9Jlc>.

วีไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564จ, มีนาคม 13). *สาวแก้มป่องน้องอุ้มบุญ*. [วิดีโอ]. ยูทูบ.

<https://www.youtube.com/watch?v=JCKVPP1Yirc>.

วีไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ฉ, มีนาคม 29). *ช้างเผ็ดพลายทองคำพลายทองแห่ง*. [วิดีโอ]. ยูทูบ.

<https://www.youtube.com/watch?v=fokJYGryKGo>.

วีไลลักษณ์, หนึ่ง. (2564ช, เมษายน 13). “*จูเนียร์ช้างน้อย*.” [วิดีโอ]. ยูทูบ

<https://youtu.be/dlyl06dKNFQ>.

วงศ์เกิด, ปัทมาวดี. (2555). *การวิเคราะห์ความเชื่อเชิงมายาคติเกี่ยวกับช้างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยภาค
จังหวัดสุรินทร์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. [https://libdoc.dpu.
ac.th/mtext/thesis/abst/145849.pdf](https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/thesis/abst/145849.pdf).

วรเดชนิยนา, คมกฤษณ์ และหงษ์สุวรรณ, ปฐม. (2563). “ช้างในวรรณกรรมนิทานอีสาน: การสร้าง
อัตลักษณ์สัตว์และความหมายทางวัฒนธรรม.” *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 8(1), 233-246.

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/2>.